

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱ

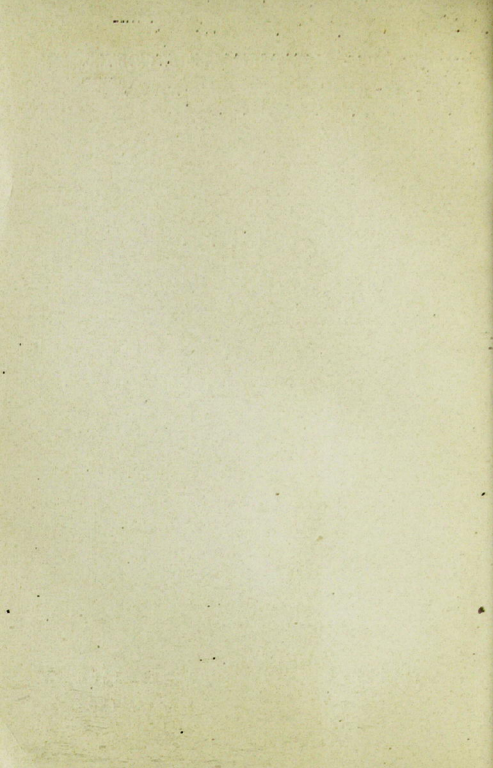
**ՆՅՈՒԹԵՐ ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԲԻԲԼԻՈԳՐԱԾԻԱՑԻ ՀԱՄԱՐ**

**ՍՏԵՓԱՆ ՍԱՐԳՍԻ
ՄԱԼԽԱՍՅԱՆՑ**

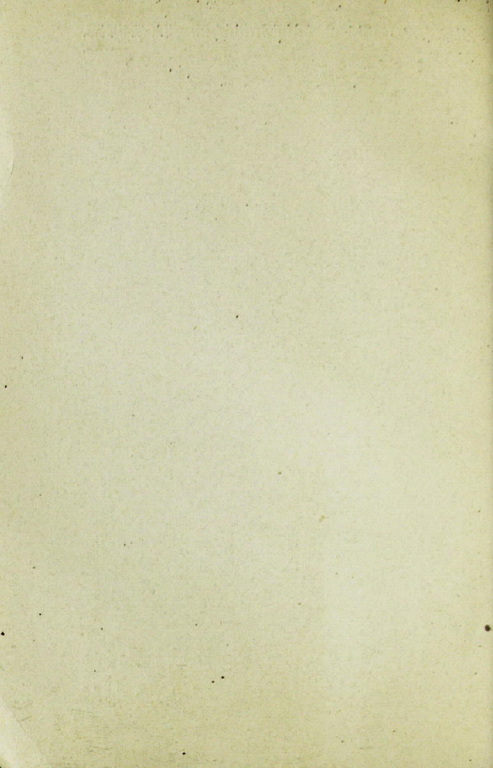
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ ԳԱ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՐԵՎԱՆ

1982

АКАДЕМИЯ НАУК АРМЯНСКОЙ ССР

МАТЕРИАЛЫ К БИОБИБЛИОГРАФИИ УЧЕНЫХ АРМЕНИИ

СТЕПАН САРКИСОВИЧ
МАЛХАСЯНЦ

ИЗДАТЕЛЬСТВО АН АРМЯНСКОЙ ССР

ЕРЕВАН 1962

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱ

ՆՅՈՒԹԵՐ ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ԲԻԲԼԻՈԳՐԱԳԻԱՅԻ ՀԱՄԱՐ

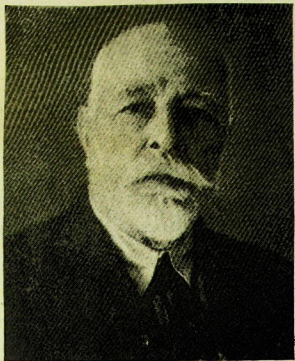
ՍՏԵՓԱՆ ՍԱՐԳՍԻ ՄԱԼԽՈՍՅԱՆՑ

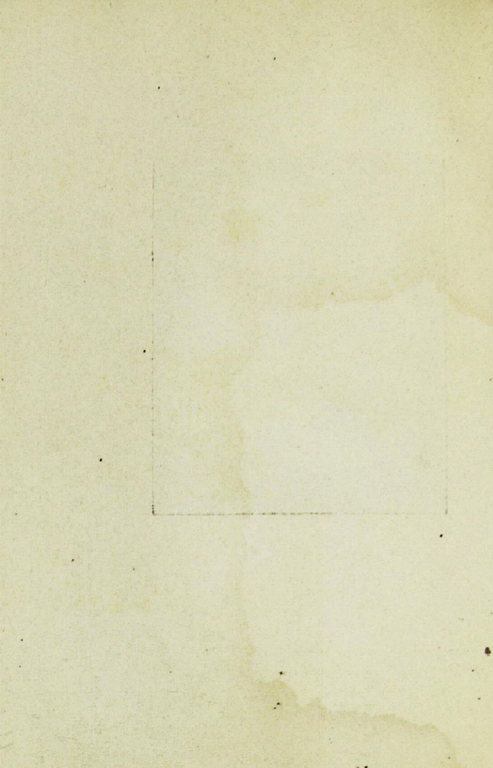
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ ԳԱ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ 1962

Տպագրվում է
Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի
Խմբագրական-հրատարակչական խորհրդի
որոշմամբ

Ներածականը պրոֆ. դոկտ. էՊ. ԱՂԱՅԱՆԻ
Բիրլինգրաֆիան կազմել է Ռ. ԲԱԲԱԶՅԱՆՅԱՆԸ

Введение проф. докт. ЭД. АГАЯНА
Библиографию составила Р. БАБАДЖАНЫН

ԱՆԱԳԵՄԻՆՈՍ Ս. Ս. ՄԱԼԽԱՍՅԱՆՅԻ ԿՅԱՆՔԻ
ԵՎ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵԹՎԵՐԸ

- 1857 թ. Ախալցիիոն քաղաքում ծնվել է Ստեփան Սարգսի
Մալխասյանցը:
- 1871 թ. Ավարտել է Ախալցիիսի Կարապետյան ժխական
դպրոցը:
- 1874 թ. Ավարտել է Ախալցիիսի Ռուսական դավառական
դպրոցը:
- 1874—1878 թթ. Ընդունվել է էջմիածնի Գևորգյան ճեմարանը
և դուրս է եկել վերջին՝ հինգերորդ դասարանից:
- 1879 թ. Սկսել է աշխատակցել «Մշակ» լրագրին:
- 1881 թ. Ընդունվել է Պետերբուրգի համալսարանի արևելյան
լեզուների ֆակուլտետը որպես ազատ ունկնդիր:
- 1885 թ. Լույս է տեսել «Ստեփանոս Տարոնեցվո Ասողկան
Պատմություն տինդերական» ուսումնասիրությունը:
- 1887 թ. Ստացիոնար ուսանող Պետերբուրգի համալսարանում:
- 1887 թ. Գերմաներենից թարգմանել է Շեքսպիրի «Լիր թագա-
վորը»:
- 1889 թ. Ավարտել է Պետերբուրգի համալսարանի արևելյան
լեզուների ֆակուլտետի «Հայ-սանսկրիտ և հայ-վրացա-
կան» բաժինը՝ թեկնածուի աստիճանով:
- 1889—1890 թթ. Ախալցիիսի Կարապետյան և Եղիազարյան
դպրոցների ավագ ուսուցիչ:
- 1890—1910 թթ. Ներսիսյան դպրոցի հայոց լեզվի և մատե-
նադրության դասատու (1903—1906 թթ.՝ նաև տեսուչ):

- 1891 թ. Լույս է տեսել «Գրարարի Հոլովումը, խոնարհումը և նախդիրները» աշխատությունը:
- 1892 թ. Լույս է տեսել «Գրարարի համաձայնությունը» աշխատությունը:
- 1903 թ. Ձեռնարկել է «Պատմագիրը հայոց» մատենաշարի հրատարակությունը:
- 1910 թ. Թիֆլիսի Հովնանյան օրիսրդաց դպրոցի տեսուչ և դասատու:
- 1914—1915 թթ. Էջմիածնի Գեորգյան հեմարանի տեսուչ:
- 1917—1919 թթ. Թիֆլիսի Գալանյան օրիսրդաց դպրոցի տեսուչ և դասատու:
- 1920—1921 թթ. Ախալցխի գիմնադիայի տեսուչ:
- 1922—1935 թթ. Աշխատել է «Հայերեն բացատրական բառարանի» վրա:
- 1940 թ. Լույս է տեսել «Մովսես Խորենացու առեղծվածի շուրջը» աշխատությունը:
- 1940 թ. Ստացել է բանասիրական գիտությունների զոկաորի աստիճան՝ honoris causa.
- 1942 թ. Ընտանիքով փոխադրվել է Երևան:
- 1943 թ. Ընտրվել է ՀՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի հիմնադիր կադմի անդամ:
- 1944—1945 թթ. Լույս է տեսել «Հայերեն բացատրական բառարանը»:
- 1946 թ. Արժանացել է Պետական մրցանակի լատերևատի կաշման «Հայերեն բացատրական բառարանի» համար:
- 1947 թ. 21/VII Վախճանվել է Երևանում:

ԿՅԱՆՔԻ ԵՎ ԳԻՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՄԱՌՈՏ ԱԿՆԱՐԿ

Անցյալ դարի 80-ական թվականների վերջերից իր գրական ու գիտական բեղմնավոր գործունեությունն սկսեց մեր ժամանակի ականավոր հայագետներից մեկը՝ Ստեփան Մալխասյանցը: Յուր բազմաթիվ թարգմանություններով, գրախոսականներով, պատմա-բանասիրական ու լեզվաբանական հետազոտություններով և բառարանագրական աշխատանքով Ստ. Մալխասյանցն իր երկարամյա կյանքի ընթացքում գիտնականի անխոնջ գործունեությամբ մեծ ծառայություն է մատուցել հայ կուլտուրային ու գիտությանը և մեծարժեք ժառանգություն թողել սերունդներին:

Մալխասյանցը ծնվել է 1857 թվականին, Ախալցխի խեղամ: Նախնական կրթությունն ստանալով ծննդավայրում, մեկնել է Պետերբուրգ՝ բարձրագույն կրթություն ստանալու: Այստեղ նա սովորել է Պետերբուրգի համալսարանի արևելյան լեզուների ֆակուլտետում, աշակերտելով իր ժամանակի նշանավոր հայագետ Քերովբե Պատկանյա-

նին 1889 թվականին ավարտելով համալսարանը,
 Ստ. Մալխասյանցն ամբողջապես նվիրվել է ման-
 կավարժական ու գիտական գործունեությանը Դեռ-
 ես ուսանողական տարիներից թղթակցելով հայ-
 կական դանազան թերթերի ու ամսագրերի, Մալ-
 խասյանցն արդեն ճանաչվել էր որպես շնորհալի
 երիտասարդ, որ գիտնականի լուրջ հույսեր էր ներ-
 շնշում։ Վերադառնալով Անդրկովկաս, նա է՛լ ավելի
 մեծ եռանդով ծավալեց իր գիտական գործունեու-
 թյունը՝ իր ուսումնասիրություններով, գրախոսա-
 կաններով ու դանազան առիթներով գրած հոդ-
 վածներով արձագանքելով իր ժամանակի հայա-
 գիտությանը հույզող հարցերին։ 1921 թվականին,
 64 տարեկան հասակում, Մալխասյանցը հրաժար-
 վեց մանկավարժական գործունեությունից և ամ-
 բողջապես նվիրվեց գիտական աշխատանքներին,
 հատկապես «Հայերեն բացատրական բառարանի»
 կազմելուն։ 1940 թվականին Մալխասյանցին
 շնորհվեց ֆիլոլոգիական գիտությունների դոկ-
 տորի աստիճան՝ honoris causa: Խորին ծերության
 մեջ էլ, հաստատվելով Սովետական Հայաստա-
 նում, նա իր հետազոտություններով ակտիվ մաս-
 նակցություն էր ցուցաբերում Հայաստանի գիտա-
 կան կյանքին ու իր ծանրակշիռ խոսքն ասում
 հայագիտության կարևոր հարցերի մասին։ Բարձր
 դնահատելով Ստ. Մալխասյանցի գիտական վաս-
 տակը, Հայաստանի կառավարությունը 1943 թվ-

վականին նրան ՀՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի Հիմնադիր կազմի անդամ ընտրեց:

Մալխասյանցը վախճանվել է 1947 թվականին:

Իր գրական-գիտական գործունեությունը Մալխասյանցն սկսել է թարգմանություններով ու պատմա-բանասիրական հետազոտություններով: Ռուսերենից, օտար լեզուներից, ինչպես և գրաբարից նա թարգմանել է ռուս և հվրոպական դասական գրականության ու հայ հին մատենագրության բազմաթիվ ընտիր նմուշներ, որոնք սիրով ու հրախտագիտությամբ են ընդունվել հայ ընթերցողի կողմից: Առանձնապես մեծ արժեք է ներկայացնում Շեքսպիրի «Մակբեթի» և էբերսի «Մարդ եմ» ստեղծագործությունների գեղարվեստական թարգմանությունը, որոնք մեր թարգմանական գրականության լավագույն նմուշներից են: Հայ հին մատենագրությունը ժամանակակից ընթերցողին մատչելի դարձնելու գործում անգնահատելի է Ստ. Մալխասյանցի դերը հատկապես Մովսես Խորենացու և Փավստոս Բուզանդի գրքերի թարգմանությամբ, որ կատարված է գիտական բարձր մակարդակով: Իր հրկարամյա գիտական գործունեության ընթացքում Մալխասյանցն անդրադարձել է հայագիտության բազմաթիվ կնճռոտ հարցերին և իր հետազոտություններով մեծապես նպաստել դրանց լուծմանը: Նրա պատմա-բանասիրական բազմաթիվ ուսումնասիրություններից առանձնա-

պէս կարեւոր են «Ուսումնասիրություն Փալատոս
 Բուզանդի պատմության» (Վիեննա, 1896) և «Սե-
 րեոսի պատմությունը և Մ. Խորենացին» (Թիֆլիս,
 1899), որոնց մեջ քննության են առնվում Փալատո-
 սի «Պատմության», Մովսէս Խորենացու ու Սերեո-
 սի դրքերի ուսումնասիրության հետ կապված
 բազմաթիվ վիճելի հարցեր և, մեծ մասամբ, դրա-
 կան լուծում ստանում։ Իր բազմաթիվ բանասի-
 րական հետազոտությունների մեջ Մալխասյանցը
 շատ ու շատ ճշտումներ է մտցնում հայ հին մա-
 տենագրության հուշարձանների հրատարակու-
 թյունների մեջ և գիտական ճիշտ լուսաբանությու-
 ն տալիս զանազան խնդիրների։ Սակայն, չնայած
 հայ հին մատենագրության ուսումնասիրության
 բնագավառում ունեցած մեծ վաստակներին, Մալ-
 խասյանցն իրավամբ ավելի շատ ճանաչվել է որ-
 պէս լեզվաբան, որպէս հայ լեզվի խորահմուտ
 ուսումնասիրողներից մեկը։ Իր բազմաթիվ հետա-
 ղոտությունների մեջ Մալխասյանցն անդրադարձել
 է հին հայերենի, հայոց լեզվի պատմության, հա-
 մեմատական քերականության ու ժամանակակից
 հայերենի զանազան հարցերին, ինչպէս, օրինակ,
 հայոց լեզվի ցեղակցության, հայերենի ստուգա-
 բանությունների, աշխարհաբարի ուղղագրության,
 հոլովների և այլ բազմաթիվ խնդիրների և, կանգ-
 նած լինելով գիտական հաստատուն հիմքերի վրայ,
 իր վճռական ու ծանրակշիռ խոսքն է ասել։ Առան-

ձին գրքերով լույս տեսած, հայերենին վերաբերող նրա աշխատություններն են.

1. «Գրաբարի հոլովումը, խոնարհումը և նախդիրները», որ ունեցել է երկու հրատարակություն (Թիֆլիս, 1891 և 1910) և արևելահայ աշխարհաբարով հրատարակված՝ գրաբարի ձևաբանության լավագույն դասագրքերից մեկն է:

2. «Գրաբարի համաձայնությունը» (Թիֆլիս, 1892), ինչպես հեղինակն էլ ասում է, նախորդի երկրորդ մասն է: Այս գիրքը, որ լիովին պարունակում է գրաբարի շարահյուսությունը, քերականագիտական-լեզվաբանական տեսակետից մեծ արժեք է ներկայացնում: Առանց տատանվելու կարելի է ասել, որ նա գրաբարի շարահյուսության միակ ամբողջական ու սխտեմատիկ ուսումնասիրությունն է, որ աչքի է ընկնում թե գրաբար լեզվի հմուտ գիտությամբ, և թե նյութի գիտական մշակումով: Այս աշխատության բարձր արժեքը ճիշտ է գնահատել մեծահմուտ հայագետ Անտուան Մեյեն, համարելով այն «մի դասական քերականություն»¹:

Մալխասյանցի գլուխ գործոցն է, սակայն, «Հայերեն բացատրական բառարանը», չորս մեծածավալ հատորներից բաղկացած մի աշխատություն, որ ոչ միայն հեղինակի բոլոր աշխատու-

¹ Memoires de la Societée linguistique de Paris, X, էջ 241, ծանոթություն:

թյունների պատկն է, այլև մի նշանավոր երևույթ սովորական հասցադիտության պատմության մեջ¹։ Իր տեսակի մեջ առաջինը լինելով, այդ բառա-
բանը ներկայացնում է հայոց լեզվի բառապաշարը հինգերորդ դարի մատենագրությունից սկսած մինչև մեր օրերի գրական լեզուն և բարբառները։ Նրա ընդգրկած նյութի մասին լրիվ պատկերացում կազմելու համար ավելորդ չենք համարում մեջ բերել հեղինակի խոսքերը՝ յուր բառարանի ծրագրի մասին. քստ այդ ծրագրի, չորս հատորի մեջ «այս բառարանը պարունակելու է հայերեն լեզվով գր-
ված ու խոսված բոլոր բառերը մեր մատենագրու-
թյան սկզբից մինչև մեր ժամանակները, այսինքն՝ բառամթերքները գրաբարի, ստորին գրաբարի, ռամկորենի, արդի գրական լեզվի և զավառական բարբառների՝ իրենց ոճաբանություններով, հին և նոր ժամանակի փոխառյալ բառերը եվրոպական կամ արևելյան լեզուներից, ցույց տալով նրանց ծագումը, գրական լեզվի ու բարբառների բառերի ամեն մի նշանակության համար համապատաս-
խան օրինակներ, քերականական ցուցումներ և այլն» (հատ. Ա, Առաջարան, էջ է)։ Այս ընդարձակ ծրագիրն արդեն բավական է, որպեսզի բառարա-
նի մեծ արժեքի մասին գաղափար կազմենք։ Հա-
յերենի համար այդպիսի բառարան մինչև այդ չի
կղել. նոր Հայկադյան բառարանը, որ լավագույն

¹ Երկրորդ, լուսատիպ հրատարակությամբ լույս է տեսել Բեյրութում, 1955—1956 թթ.։

հայերեն բառարանն է, գրաբարի բառերն է պարունակում միայն, ուրիշ բառարանները նույնպես հայերենի այս կամ այն շրջանն են ընդգրկում: Մալխասյանցի այս բառարանը միակն է, որ ընդգրկում է հայերեն լեզվի բոլոր շրջանները (հարկավ՝ գրերի գյուտից սկսած), որքանով այդ հնարավոր է հղել հեղինակի համար: Այդ մեծ ծրագրի իրականացմանը հեղինակը ձեռնարկել է 1922 թ. հունվարի 1-ից (Անդ, էջ՝ ԻԱ) և ավարտել է այն 1935 թ. մայիսի 24-ին: Ուշագիր քննությունը ցույց է տալիս, որ նա, ըստ ամենայնի, կատարյալ է. թե՛ պարունակած բառամթերքով, թե՛ բառերի բազմաթիվ նշանակությունների բացատրությամբ՝ մանավանդ այդ նշանակությունների փոփոխման ու զարգացման տրամաբանական հաջորդականությունը պահպանելով, և թե՛ բազմաթիվ ոճերի պարունակությամբ գիրքն արդյունք է հեղինակի տքնաջան և հմուտ գիտական ուսումնասիրությունների: Հեղինակը յուրաքանչյուր բառ բացատրում է իր տարբեր նշանակություններով, ժամանակակից գրական, մասամբ էլ, գավառական բառերի յուրաքանչյուր նշանակության համար իբրև օրինակ՝ հակիրճ ֆրազներ. տալով. զգալի տեղ են դրավում բառերի ոճային առումները, որոնցով չափազանց հարուստ է բառարանը. վերջապես արդի լեզվում գործածվող և չգործածվող բառերը տարբերելու համար հեղինակը գործածել է որոշ նշաններ՝ բառերի մոտ. գործնական տեսակետից

այդ ևս մեծ նշանակություն ունի Այս բոլորի շնորհիվ է, ահա, որ բառարանը հայ բառարանագրության լավագույն կոթողներից մեկն է դառնում:

Իր գիտական գործունեության երկար տարիների ընթացքում Մալխասյանցն անդրադարձել է ինչպես հայոց լեզվի գործնական, այնպես էլ բնագանութ տեսական շատ խնդիրներին: Ընդհանուր լեզվաբանական-փիլիսոփայական հարցերի մասին առանձին գրքեր նա չի գրել, իհարկե. սակայն հայերենի այս կամ այն խնդրին նվիրված հոդվածների մեջ և հենց հայերենի այս կամ այն հարցը լուսարանելու համար անդրադարձել է բնդհանութ լեզվաբանության առանձին սկզբունքներին: Այդ սկզբունքներից առաջինն ու գլխավորը լեզվի պատմական զարգացումը, և լեզվի ու նրանով խոսող ժողովրդի (ցեղի, ազգի) մտավոր զարգացման միջև եղած կապն է, որ ճիշտ կերպով դիտել է նա: Այսպես, 1910 թ. Թիֆլիսում կարդացել է մի դասախոսություն հայոց լեզվի պատմությանը նվիրված, որի համառոտ բովանդակությունը՝ իր իսկ շարադրանքով, հրատարակված է «Մշակ»-ում: Այդ դասախոսության մեջ նա ուղղակի զարգացնում է այն տեսակետը, որ լեզուն, մանավանդ բառամթերքը, ներկայացնում է ժողովրդի քաղաքակրթությունը, որ լեզվի բառամթերքի պատմությունն այդ լեզվով խոսող ժողովրդի քաղաքակրթության պատմությունն է. «Բառերի միջոցով մենք կարող ենք հասկացողություն կազմել որևէ

ժողովրդի քաղաքակրթության ընթացքի մասին...
Եթե հնարավոր լիներ հայոց լեզվի այնպիսի մի
բազմահատոր բառարան կազմել, որի յուրաքան-
չյուր հատորը պարունակելիս լիներ յուրաքանչյուր
դարում լեզվի մեջ գործածված բոլոր բառերը,
սկսած ութերորդ դարից Քր. առաջ մինչև մեր օրե-
րը, ապա այդ 27 հատորները միմյանց հետ համե-
մատելիս, մենք կկարողանայինք ճշգրիտ գաղա-
փար կազմել, թե որ դարում ազգը ինչ բանում ինչ
առաջադիմություն կամ հետադիմություն է արել
և որ դարում ո՛ր ազգի ազդեցության է ենթարկվել:
Բայց այսպիսի բառարան մինչև հինգերորդ դարը
Քր. հետո՝ ունենալ չենք կարող... Հինգերորդ դա-
րից հետո արդեն կարելի է դարից դար բառարան-
ներ կազմել և նրանց միջոցով ուսումնասիրել
ազգի քաղաքակրթության և կրած ազդեցություն-
ների ընթացքը» («Մշակ», 1910, № 244):

Ինչպես տեսնում ենք, հեղինակը իրավացիո-
րեն լեզվի բառապաշարը և ընդհանրապես լեզուն
համարում է ժողովրդի (ցեղի, ազգի) քաղաքա-
կրթության արտահայտիչը: Միաժամանակ, հենց
այս սկզբունքից ելնելով էլ նա լեզուն համարում
է ոչ թե անհատի, այլ ազգի կամ ցեղի ընդհանուր
սեփականությունը, հակադրվելով հոգեբանական
ինդիվիդուալիզմի ուղղությանը՝ լեզվաբանության
մեջ: Ի դեպ, այդ ուղղությանը նա հակադրվել է
նաև մի այլ, ավելի մասնավոր, բայց տեսականո-
րեն կարևոր հարցում: «Հայցական հոլովը մեր աշ-

խարհաբարի մեջ» հոգվածում («Նոր-Գարոց», 1908—1909), Մալխասյանցը, հակադրվելով Մանուկ Աբեղյանին և բնորոշելով հոլովն իբրև ձևի ու բովանդակության միասնություն և քննելով աշխարհաբարի հոլովները ոչ միայն ձևական կողմով, այլև իրենց բովանդակությամբ, ճիշտ կերպով այն տեսակետն է պաշտպանում, թե աշխարհաբարում հայցական հոլով գոյություն ունի:

Ընդունելով լեզվի պատմական դարգացումը, Մալխասյանցն ընդունում է նաև լեզվաբանական անընդհատությունը, որ, ինչպես գիտենք, սոցիոլոգիական ուղղության բնորոշ դրույթներից մեկն է, և պատկերապես ձևով բացատրում է այդ երևույթը. «Լեզուն որչափ շատ է գործածվում, կամ այլապես՝ որչափ հին է, այնքան ավելի է դարգանում: ...Ինչպես որ ջուրը յուր հունով անցնելով շարունակ դարկվում է հունին և ամբիբին, տանում է յուր հետ թեթև նյութերը, հալում է կակուղները և հզկում կարծր քարերը, նույնպես և գործածությունը մաշում է լեզուն, դուրս է ձգում շատ բաներ ու ձևեր, որոնք ժամանակին համապատասխան չեն, հարթում սղում է բաներ ու քերականական ձևեր» (Գրաբարի համաձայնությունը, էջ 9): Լեզվի այս անընդհատաբար կատարվող փոփոխության համար հեղինակը բազմաթիվ ու բազմատեսակ պատճառներ է թվում և, որ կարևորն է, այդ փոփոխությունները դիտում է ոչ թե որպես «անհատական լեզուների» միջև եղած տարբերություննե-

րի, այլ նույն լեզվով խոսող հանրության տնտեսական պայմանների, սովորությունների, ինչպես և ֆիզիոլոգիական առանձնահատկությունների ու աշխարհագրական պայմանների արդյունք. «Լեզվի զարգացումը հետևանք է ժողովրդի զարգացման մտավորապես և տնտեսապես: ... «...Բառերն ու քերականական ձևերը... ժամանակի ընթացքում... (ենթարկվում են)... փոփոխությունների, և ամեն մի ազգի մոտ առանձին եղանակով, նայելով յուրաքանչյուր ժողովրդի պարապմունքին, սովորություններին, կազմվածքին, կլիմային և այլն» (Անդ, էջ 7—8): Այսպիսի փոփոխությունների շնորհիվ մի լեզվից ժամանակի ընթացքում կարող են առաջանալ տարբեր բարբառներ ու սրանք էլ ավելի հեռանալով միմյանցից՝ դառնալ առանձին լեզու. այստեղից էլ, ահա, կստացվեն ցեղակից լեզուները, որոնք ծագում են մի նախալեզվից. այդպես առաջացել են հնդեվրոպական լեզուները մի նախալեզվից». հեղինակն, այդպիսով, ընդունում է թե նախալեզվի, և թե նախացեղի գոյությունը. «Հընդիկ-եվրոպական լեզուներով խոսող ազգերի նախնիները, ինչպես ենթադրում են համեմատական լեզվագիտությունն և ազգագրությունը՝ բնակելիս են եղել միասին ամենահին ժամանակներում և խոսելիս են եղել միևնույն լեզվով, որ այժմ կորել է: Այս հնդիկ-եվրոպական նախալեզուն, հարկավ, դեռ շատ զարգացած չէ եղել, որովհետև լեզվի զարգացումը հետևանք է ժողովրդի զարգաց-

ման մտավորապես և տնտեսապես, մինչդեռ այդ լեզվով խոսող ժողովուրդը հրեի պարապելիս է հղել խաշնարածությամբ և հրկրադործությամբ և հավանորեն չէր հասել բարձր զարգացման։ Այս ժողովուրդն այլ և այլ ժամանակներում, բայց դեռ նախապատմական դարերում, գաղթել է այլ և այլ կողմեր, մանավանդ դեպի արևմուտք (Եվրոպայի այժմյան տեղերը) և նոր հասարակական կազմակերպություն ընդունելով՝ ապրել է առանձին ցեղերով և ազգերով (հույները, լատինները՝ Հարավային Եվրոպայում, կելտերը՝ Միջին Եվրոպայում, սլավոնները՝ Արևելյան Եվրոպայում, արիները՝ Պարսկաստանում, հայերը՝ Փոքր Ասիայում և այլն), և այսպես առանձնացած այդ նոր ազգերը, որոնք սկզբից նույն լեզվով էին խոսում՝ ժամանակի ընթացքում ինքնուրույն զարգանալով՝ նոցա լեզուներն ևս սկսան ինքնուրույն զարգանալ, միմյանցից անկախ... Այս կերպով մի նախալեզուն ժամանակի ընթացքում այլ և այլ ճյուղեր արձակեց, ինքը դարձավ մայր լեզու, իսկ նորա ճյուղերը դարձան նորա դստերը և քույրերը միմյանց մեջ։ Այս քույր-լեզուները սկզբում, երբ նոցա մեջ տարբերությունը դեռ շատ չէր, և նոցանից մինով խոսողը կարող էր հասկանալ մյուսով խոսողին՝ իսկապես Բարբառներ էին մայր լեզվի և միմյանց վերաբերությամբ։ Իսկ երբ ժամանակ անցնելով նոքա առանձին զարգանալով բնուրի և քերականական ձևերի կողմից՝ միմյանցից շատ

հեռացան, այնպես որ նոցա մեջ արտաքին հայաց-
քով նմանութիւն չէր կարելի գտնել՝ նոքա կոշվե-
ցան առանձին լեզուներ» (Անդ, էջ 7—8)։ Այսպես
ընդունելով լեզուների ցեղակցութեան ու նախա-
լեզվի տեսութիւնը հատկապես հնդեվրոպական
լեզուների վերաբերմամբ, հեղինակն անցնում է
հայերենին և ընդունում, որ «Հայերեն լեզուն պատ-
կանում է հնդիկ-եվրոպական լեզվախմբին» (Անդ,
էջ 5)։ Հնդեվրոպական լեզուների շարքում հայե-
րենի գրաված դիրքի վերաբերմամբ նա արտա-
հայտւում է հյուրըմանյան տեսակետով, այսինքն՝
ընդունում է հայերենը որպես ինքնուրույն, ան-
կախ լեզու. «Այս լեզուներից մեկն է և հայերենը,
որ առաջ է եկել հնդիկ-եվրոպական մայր լեզվից
և քույր է հունարենին, հին պարսկերենին, կելտե-
րենին, սլավոններենին և այլն» (Անդ, էջ 8)։ Մի այլ
տեղ՝ Հյուրըմանի մասին գրած յուր հոդվածում,
նա նույնպես այդ տեսութիւնն է պաշտպանում,
գտնելով, որ այդ բանի հաստատումը Հյուրըմանի
մեծագույն ծառայութիւնն է հայերենի ուսումնա-
սիրութեան գործին. «Այնքան մեծ է հանգուցյալ
դիտնականի (Հյուրըմանի—է. Ա.) մատուցած ծա-
ռայութիւնը հայերեն լեզվի ուսումնասիրութեան
գործում, որ առանց չափազանցութեան մեջ ընկ-
նելու, կարելի է վստահ ասել, թե հին և նոր հայա-
դետներից ոչ ոք նրան չէ հավասարվել. նրա ու-
սումնասիրութիւնների շնորհիվ՝ հայերենը իբրև
անկախ ոստ հնդկա-եվրոպական լեզվաբնի և իբրև

միակ ներկայացուցիչ այդ ուստի (որովհետև ուրիշ-
 ներք, օր. սլավո-լիթվանյանը, խառնականը տա-
 նյակ ճշտվածություններ ունին) մեծ կարևորու-
 թյուն ստացավ... Հայերենի դիրքը վերջնականա-
 պես որոշվեց հնդկա-հնդկական լեզուների շար-
 քում—մի շատ պատվավոր տեղ» («Մշակ», 1908,
 № 19)։ Խոսելով հայերենի և մյուս հնդկավրոպա-
 կան լեզուների զարգացման ընթացքի մասին, հե-
 դինակը գտնում է, որ հայերենն ամենից ավելի
 փոփոխված և ամենազարգացած լեզուներից մեկն
 է. «Հայերենը հնդիկ-հնդկական լեզուների շար-
 քում ամենահին և ամենազարգացած լեզուներից
 մեկն է։ Բառերի սղման և ձայների փոփոխման
 կողմից, համաձայն խոսող ժողովրդի և նորա երկ-
 րի պայմաններին՝ նա հասել է վերին աստիճանի
 զարգացման, գրեթե այժմյան ֆրանսերենին հա-
 վասար, այնպես որ անսխալ աչքը դժվարությամբ
 կարող է նկատել նմանություն հայերեն բառի և
 նորա նախատիպ հնդիկ-հնդկական ձևի մեջ...
 Քերականական ձևերի մեջ հայերենը կորցրել է
 սեռերը գոյականների, ածականների և դերանուն-
 ների մեջ (թեպետ հետքերը տեղ տեղ երևում են),
 որ մյուս հնդիկ-հնդկական լեզուներն ունին,
 բացի մի երկուսից, որոնք հայերենի նման կորց-
 րել են. կորցրել է երկակի թիվը գոյականների,
 դերանունների և բայերի մեջ... կորցրել է ածա-
 կանների բաղդատական և գերադրական աստի-
 ճանների ձևերը, որոնք փոխարինել է նոր կաղմու-

թյամբ, կորցրել է նախնական հարակատարը, որ
 կազմվում էր արմատի կրկնությամբ (մնացել է
 միայն աւ-աւի բայը), որի փոխանակ կազմել է
 նոր բաղադրյալ հարակատար և այլն: Հոլովների
 մեջ կորցրել է եզակի ուղղականի և հայցականի
 վերջավորությունները և ներգոյականը, որ սկզբում
 հատուկ վերջավորություն ունիւր. բայց և այնպես
 հոլովներն հայերենում ավելի լավ են պահպանվել
 քան հունարենում, լատիներենում, հին և նոր
 պարսկերենում և այլն: Այս հնության կամ զար-
 գացման պատճառով է, որ հայերենում բառերն ու
 բերականական ձևերն ավելի են հեռացել նախնա-
 կան ձևերից և իրանց ազգային կերպարանքն են
 ստացել» (Գրաբարի համաձայնությունը, էջ 9—
 10): Ինչպես տեսնում ենք, հայերենի զարգացման
 կրած փոփոխությունների և իր նախնական վիճա-
 կից չափազանց հեռացած լինելու մասին Մալխաս-
 յանցը ճիշտ նույն ձևով է արտահայտվում, ինչ-
 պես Մեյեն, իհարկե այս չպետք է դիտել իբրև
 կրկնություն: Մեյեն, ինչպես գիտենք, այդպիսի
 կարծիք հայտնել է յուր «Esquisse»-ի մեջ, որ
 լույս է տեսել ավելի ուշ, քան Մալխասյանցի «Գր-
 րաբարի համաձայնությունը». այնպես որ, կարող
 ենք ասել, թե Մալխասյանցն անկախաբար այն
 հղրակացության է հանգել, ինչ որ հետագայում
 մանրազնին ուսումնասիրությամբ ապացուցել է
 Մեյեն:

Այսպէս, ընդունելով հայերենի ցեղակցությունը հնդեվրոպական լեզուների հետ և այդ լեզուների շարքում նրա դրավաժ անկախ դիրքը, հեղինակը համառոտակի խոստում է նաև մինչմատենագրական շրջանում հայերեն բարբառների գոյության մասին: Եւակետ ունենալով մի կողմից այն սկզբունքը, որ լեզուներն աստիճանաբար զարգանում ու ճյուղավորություններ են տալիս, մյուս կողմից այն հանդամանքը՝ որ Հայաստանը թե՛ տնտեսապէս և թե՛ բաղաբականապէս բաժանված է հզիւ բաղմաթիւ նախարարությունների միջև, որոնք միշտ չէ, որ սերտ համագործակցության մեջ են հզիւ, իսկ հաճախ էլ և՛ իրարից, և՛ կենտրոնական իշխանությունից անկախ ու կտրված են հզիւ, հեղինակը եզրակացնում է, թե մինչմատենագրական շրջանում էլ հայերեն բարբառներ պիտի լինեին. «Ինչպէս հնդիկ-եվրոպական լեզուներն սկզբում բարբառներ էին կազմում նախալեզւի վերաբերությամբ՝ այնպէս էլ նոքա առանձին լեզուներ դառնալով՝ իրանք հզան մայր լեզու և տվին իրանց ճյուղերը կամ բարբառները: Հայերենն ևս նախապատմական ժամանակում անշուշտ ունեցել է այլ և այլ բարբառներ, որոնց մասին հիշատակություն չունինք, որովհետև այդ հին ժամանակից ոչ արձանագրություններ կան մնացած և ոչ պատմություն: Այդ բարբառների գոյությունը մենք հետևցնում ենք ընդհանուր օրենքով—չկա լեզու, որ չունենա յուր բարբառները,—

և Հայաստանի աշխարհագրական դիրքով, որովհետև երկիրը դժվարանցանելի լեռներով ու գետերով առանձին դավառների բաժանված լինելով, արտադրեց ինչպես քաղաքականապես կես-անկախ նախարարություններ՝ նույնպես և լեզվի կողմից՝ միմյանցից բավական տարբերվող բարբառներ, որովհետև հզոր իշխանություն գոյություն չունենալով, որ բոլոր երկրի կառավարությունը կենտրոնացներ, չլինելով գիր և գրականություն, որ մի լեզու ընդհանրացներ ամեն հայի համար՝ յուրաքանչյուր նահանգ և դավառ ապրում էր յուր առանձին կյանքով, զարգանում էր ինքնուրույն պայմանների մեջ, ուրեմն և յուրաքանչյուր լեզուն առանձին անկախ ուղղությամբ պիտի զարգանար» (Անդ, էջ 10)։ Շարունակելով յուր դատողությունները, հեղինակը գտնում է, որ հինգերորդ դարում՝ գրերի գյուտի ու մեր մատենագրության սկզբնավորման ժամանակ այդ բարբառներն առաջացնող նախնական հայերեն լեզուն այլևս գոյություն չուներ. կային նրանից առաջացած բարբառները միայն. «Նախնական հայերենը, որից այդ բարբառները ծագել էին՝ հավանորեն գոյություն չուներ Ե դարում. սա ապացուցվում է թե լեզվաբանական հետազոտություններով, և թե այսպիսի տրամաբանական դատողությամբ, որ եթե Ե դարում գոյություն ունեցող բարբառը (գրաբարը) հազար տարի էլ գոյություն չունեցավ իբրև բնական, կենդանի լեզու՝ սորանից կարելի է մակաբերել, որ

նորա մայր լեզուն էլ (սկզբնական հայերենը) զբ-
վարավ կարող էր երկու-երեք հազար տարի գո-
յություն ունենալ անփոփոխ կերպով. այլ թե նա
այդ առնվազն երկու-երեք հազար տարվա ընթաց-
քում ենթարկվել էր ձայնադիտական և քերական-
նական բազմաթիվ փոփոխությունների և այլևայլ
բարբառների առաջ բերելով ինքը մեռել էր» (Անդ,
էջ 11): Այդ բարբառներից մեկն է ահա, որ գրերի
գյուտից հետո մատենագրության լեզուն դարձավ
և որ կոչվում է գրարար. այդ բարբառը՝ հեղինակի
կարծիքով՝ արարատյան բարբառն է հղել. «Այն
լեզուն, որով Ս. Սահակ և Մեսրոպը թարգմանե-
ցին Ս. Գիրքը՝ Հայաստանում գոյություն ունեցող
բարբառներից մեկն էր լինելու, հավանորեն Այրա-
րատյան բարբառը, իբրև Հայաստանի ընդարձա-
կագույն և կենտրոնական նահանգի լեզուն, որ
ամենից շատ խոսող ուներ, ուրեմն և ավելի ընդ-
հանրացած էր, և բացի դորանից իբրև լեզու տիրող
իշխանության, որ նստում էր նույն նահանգում, և
այդ իշխանությունը շրջապատող ազնվականների՝
ավելի կոկված, մշակված ու հարուստ պետք է լի-
ներ, քան մյուս հայերեն բարբառները» (Անդ, էջ
11—12):

Ամփոփելով Մալխասյանցի այն տեսակետնե-
րը, որոնց մասին խոսեցինք մինչ այժմ, գալիս
ենք հետևյալ եզրակացության. Մալխասյանցն
ընդհանուր լեզվաբանական որոշ հարցերում ըն-
դունում է երիտբերականների սկզբունքները, ինչ-

պես հնչունական օրենքների անխախտությունը, լեզվաբանական անընդհատությունը. բայց ինչպես հայտնի է, այդ երկու սկզբունքներն ընդունում են նաև սոցիոլոգիական դպրոցին պատկանողները, այնպես որ դրանից չի կարելի հետևցնել, թե նա երիտքերականներին է հետևում: Դրանից ավելի հիմնական հարցում նա երիտքերականներից բոլորովին հեռանում է. այն ժամանակ, երբ երիտքերականները ընդունում են միայն անհատական լեզուների գոյությունը, Մալխասյանցն ընդունում է ժողովրդի, հանրության (ազգի, ցեղի) լեզուն և, ինչպես մեր մեջ բերած հատվածներից պարզորեն երևում է, լեզվի զարգացումը կապում է ժողովրդի պատմության հետ, նրա տնտեսական, քաղաքական պայմանների, ինչպես և աշխարհագրական ու ֆիզիոլոգիական առանձնահատկությունների հետ: Վերջապես հայերենի զարգացման, ցեղակից լեզուների համեմատությամբ հայերենի շատ ավելի փոփոխված լինելու մասին արտահայտած յուր կարծիքներով նա կանգնած էր, ինչպես տեսանք, հայերենի համեմատական ուսումնասիրության արդիական մակարդակի վրա:

Ի պատիվ Մալխասյանցի պետք է ասել, որ իր բոլոր ուսումնասիրությունների մեջ էլ նա առաջնորդվել է պատմականության սկզբունքով, որ և նրա գիտական ժառանգության ամենաարժեքավոր կողմերից մեկն է: Այդ սկզբունքով է կազմել նա նաև իր քառահատոր քառարանը, որի

միջ բառերի զանազան խմաստները, ըստ հնարա-
վորին, պատմական հաջորդականությամբ է բերում
և, այդպիսով իսկ, աշխատում ցույց տալ բառ-
խմաստի պատմական զարգացումը։ Վերջապես,
պատմականության դիրքերից ելնելով է, որ նա
աշխատել է լուծել, և մեծ մասամբ ճիշտ կերպով
է լուծել, ժամանակակից հայոց լեզվին վերաբերող
զանազան վիճելի հարցեր. դրանցից առանձնապես
նշելի են հայերենի ուղղագրությանը վերաբերող
նրա բազմաթիվ հոգւածներն ու առաջարկները,
որոնցից կարևորագույններն ընդունված են Տեր-
մինաբանական կոմիտեի որոշմամբ, ինչպես և
հայոց լեզվի գիտատեխնիկական տերմինաբանու-
թյան ստեղծման միջ նրա կատարած դերը։ Հեղի-
նակների տարրեր խմբերի հետ նա մեծ դեր է կա-
տարել զանազան բնագավառների (իրավաբանա-
կան, երկաթուղային, շինարարական) հայերեն
տերմինաբանության ստեղծման գործում։

Իր գիտական բեղմնավոր գործունեությամբ
Ստեփան Մալխասյանցն ավելի քան կես դարի
ընթացքում մեծապես նպաստել է հայագիտության
զարգացմանը և թողել է մեզ գիտական մի մեծար-
ժեք ժառանգություն, որ ժամանակակից հայագի-
տության անկապտելի հարստությունն է կազ-
մում։

ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲԻՐԼՒՈԳՐԱՖԻԱ

1 8 7 8

Ինքնախոս ձայնագիր: Արարատ, 1878, № 4, էջ 146—148:

Փարիզի աշխարհահանդեսը [1878 թ.]: Արարատ, 1878,

№ 5, էջ 186—192:

Գարուն: [Բանաստեղծություն]: Արարատ, 1878, № 3,

էջ 109—110:

Հայն ի գերություն: [Բանաստեղծություն]: Արարատ, 1878,

№ 3, էջ 112:

Թարգմ. Մնայուն գազերի հեղուկանալը և ջրածնի պեղա-
նալը: (Ռաուլ Պիկտեի և Կայլտեի փորձերը): Արարատ, 1878,

№ 3, էջ 100—105:

Թարգմ. [Շաֆհաուզեն]. Վայրենիների վիճակը: Արարատ,
1878, № 8—9, էջ 342—346, № 10, էջ 389—399:

Թարգմ. Հյուզո Վ. Մովսես ի նեղոսի: [Բանաստեղծու-
թյուն]: Արարատ, 1878, № 3, էջ 105—108:

Թարգմ. Հյուզո Վ. Հափշտակություն մտաց: [Բանաստեղ-
ծություն]: Արարատ, 1878, № 4, էջ 152:

Թարգմ. Հյուզո Վ. Հուրն երկնից: [Բանաստեղծություն]:
Արարատ, 1878, № 5, էջ 192—194, № 6—7, էջ 263—271:

Թարգմ. Որք հայ տղա: [Բանաստեղծություն]: Արարատ,
1878, № 4, էջ 155—156:

Գրախոս. Այվազյան Գ. Նախակրթարան հայերեն գրաբար լեզվի: Մասն Ա: Տփլիս, 1878: Մշակ, 1879, 13/IX, № 155, էջ 1—2, 14/IX, № 156, էջ 1—2: Ստորագր.՝ ԵԱ:

Թարգմ. Վայրենիների կրոնք: Արարատ, 1881, № 10, էջ 547—564, № 11, էջ 607—614, 1882, № 8, էջ 248—251, № 9, էջ 295—301:

Թարգմ. Բոնի միություն հայոց Ահապտանի բնդ եկեղեցվույն Հոռվմա: Ժամանակակից հիշատակարանք: ՍՊԲ, 1884, 68, 270, 8 էջ:

Ստեփանոսի Տարոնեցվո Ասողկան Պատմություն տիեզերական [Ստ. Մալխասյանցի առաջարանով և ծանոթագրություններով]: 2-րդ տպագր.: ՍՊԲ, տպ. Ի. Ն. Սկորոխոզովի, 1885, 48, 439 էջ:

Պատմություն Ղևոնդյա Մեծի վարդապետի Հայոց: 2-րդ տպագր. [Կ. Նզյանի առաջարանով և Ստ. Մալխասյանցի ծանոթագրություններով]: ՍՊԲ, տպ. Ի. Ն. Սկորոխոզովի, 1887, 84, 206 էջ: (Թիֆլիսի Հայոց հրատ. բնկ. հրատ.):

Ցանկ հատուկ անվանք: «Թովմայի վարդապետի Արծրունվո Պատմությունն տանն Արծրունյաց» գրում: [Ուսումնասիրություն Ք. Պատկանյանի]: ՍՊԲ, տպ. Ի. Ն. Սկորոխոզովի, 1887, էջ 327—343:

Թարգմ. Շեքսպիր Վ. Լիբրազավոր: Ողբերգություն հինգ արարվածով: (Հավելված): Արաբս, 1887, գիրք Ա, էջ 1—51, 1888, գիրք Բ, էջ 52—184:

Առ գետս բարեկամաց: [Բանաստեղծություն]: Արաբս, 1887, գիրք Ա, էջ 131—132: Ստորագր.՝ Ս. Մ.:

Томсон А. И. Лингвистические исследования. Т. 1 (гл. 1). Краткий очерк фонетики и морфологии Ахалцыхского говора. СПб, тип. Е. Евдокимова, 1887, с. 1—120. [Ստ. Մալխասյանցի մասնակի մասնակցությամբ]:

1 8 8 8

Թարգմ. Շեքսպիր Վ. Լիբրազավոր: Ողբերգություն հինգ արարվածով:

Նույնը՝ առանձին հրատ. ՍՊՐ, 1888, տպ. Ի. Ն. Սկորո-խովսկի: 13, 184 էջ:

Առաջարան: [Սե, դե, նե դերանունների և լ'ի գործածության անհրաժեշտությունը]: Շեքսպիր Վ. «Լիբրազավոր» գրքում: ՍՊՐ, 1888, էջ 7—Թ:

1 8 8 9

Քերական Պատկանյան: [Մահվան աղբիվ]: Արաբս, 1889, գիրք Ա, էջ 87—94: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Ի՞նչ տաղաչափություն ունի «երկներ երկին և երկիր» երգը: Արձաղանք, 1889, № 17, էջ 254—256:

Գրախոս. Иоаннисянц А. Русско-армянский словарь. Т. 1. А-Н. Тифлис, тип. О. Мартиросянца, 1888. Արաբս, 1889, գիրք Ա, էջ 137—160:

Թարգմ. Քոչնակներ: [Բանաստեղծություն Վ. Ի. Վոդովո-զովից]: Արաբս, 1889, գիրք Ա, էջ 110: Ստորագր.՝ Ս. Մ.:

1 8 9 0

Աստղիկ: [Բանաստեղծություն]: Արաբս, 1890, գիրք Բ, էջ 22: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

1 Տե՛ս 1887 թ.:

Կրթարարի հոլովումը, խոնարհումը և հախդիրեները: Թիֆլիս, տպ. Հ. Մարտիրոսյանցի, 1891, 52 էջ, 1 թ. աղյուսակ: (Հրատ. Կենտրոնական դրամաճառանոցի):

[Ն. Մառի երեխ հոդվածների մասին. 1. Գրախոսություն Ա. Յոմսոնի «Թիֆլիսի ժամանակակից հայերեն լեզվի բերականություն» (ռուսերեն) աշխատության մասին: 2. Հայերեն «սեպուն» և վրացերեն «սեփե» բառերի ստուգաբանությունը: 3. Ամառնային հանապարհորդությունից դեպ ի Հայս. եկատորություններ և հայերեն ձեռագիրներից լաղվածները: Արձագանք, 1891, № 9, էջ 134—135, № 10, էջ 152—155:

Գրախոս. Բալուդյան Ջ. Բանաստեղծություններ: Մոսկվա, 1891: Արձագանք, 1891, № 12, էջ 179—182, № 13, էջ 194—197, № 14, էջ 215—216:

Գրախոս. Հայզե Պ. Բեաքրիչե: Թարգմ. Փ. Վարդանյան: Թիֆլիս, 1891: Արձագանք, 1891, № 6, էջ 90—93, № 8, էջ 119—120: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Գրախոս. Շեմազանյան Գ. Նյութեր ազգային պատմության համար: Նրեկի հայկազունի ի Պարսկաստան: Ռոստով-Դոն, տպ. Հ. Տեր-Արքաճամյանի, 1891: Արձագանք, 1891, № 5, էջ 70—71, Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Գրախոս. Տաշյան Հ. Ազարանգեղոս առ Գեորգա ասորի եպիսկոպոսն և ուսումնաբերություն Ազարանգեղյա գրոց: Վիեննա, Մխիթարյան տպ., 1891: Արձագանք, 1891, № 3, էջ 41—43:

Գրախոս. Տոլստոյ Լ. Կոլումբ: Թարգմ. Փ. Վարդանյան: Թիֆլիս, 1891: Արձագանք, 1891, № 6, էջ 90—93, № 8, էջ 119—120: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Գրախոս. Տոլստոյ Լ. Ռոբինզոն: Թարգմ. Փ. Վարդանյան: Թիֆլիս, 1891: Արձագանք, 1891, № 6, էջ 90—93, № 8, էջ 119—120: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Գրախոս. Փաշունի Մ. Բառգիրք արվեստից և գիտությանց և զեղեցիկ դպրությանց: [Գաղղիերեն-հայերեն]: Հտ. 1. Վենե-

տիկ, տպ. Ս. Ղազարի, 1891: Արձադանք, 1891, № 4, էջ 56—57:

Նամակ խմբագրին [Կ. Ֆադուրյանի «Հայերեն-ռուսերեն բառարանի» մասին Ստ. Լիսիցյանի գրախոսականի առթիվ]: Մուրճ, 1891, № 10, էջ 1258—1260:

Նամակ խմբագրին [Մ. Լերմոնտովի «Մեր ժամանակի հերոսի» քարգմանությունը բյուրիմացաբար Ստ. Մալխասյանցին վերագրելու առթիվ]: Մշակ, 1891, 23/XI, № 133, էջ 2—3:

1 8 9 2

Գրաբարի համաձայնությունը: Թիֆլիս, տպ. Հ. Մարտիրոսյանցի, 1892: 2, 176 էջ: (Հրատ. Կենտրոնական գրավաճառանոցի):

Թարգմ. Շեքսպիր Վ. Մակբեթ: Ողբերգություն հինգ արարվածով: Թիֆլիս, տպ. «Արոր» Տ. Նազարյանի, 1892: 18, 108 էջ: (Հրատ. Թիֆլիսի Հայոց հրատ. ընկ.):

Հայկական տաղաչափություն. հիմնական կանոններ: Շեքսպիր Վ. «Մակբեթ» զրբոմ: Թիֆլիս, տպ. «Արոր» Տ. Նազարյանի, 1892, էջ 5—10:

Մի մատենագիտական նկատողություն: [Ա. Տեր-Միքելյանի «Աստղիկա պատմության կորած գլուխները» հոդվածի առթիվ]: Մուրճ, 1892, № 9, էջ 1379—1380:

Մ. Խորենացու նոր աղբյուրը: [Օ. Կարբիների «Մ. Խորենացվո մեկ նոր աղբյուրը» հոդվածի շուրջը]: Մուրճ, 1892, № 12, էջ 1852—1863:

Ռափայել Պատկանյան: [Մահվան առթիվ]: Մուրճ, 1892, № 7—8, էջ 1354—1359:

Գրախոս. Եղիշեի Պատմություն Վարդանի և հայոց պատերազմի համար: Թարգմ. Հ. Ղուկասյանց: Թիֆլիս, տպ. «Արոր» Տ. Նազարյանի, 1891: Մուրճ, 1892, № 1, էջ 135—148:

Գրախոս. Եղիշեի Պատմություն Վարդանանց ըստ Անձևացյաց օրինակի: (Մանրություններով և հայ-ռուսերեն բառ-

գրով լույս ընծայեց Խ. Հովհաննիսյանց): Մոսկվա, տպ. Մ. Բարխուդարյանի, 1892: *Մուրհ, 1892, № 5, էջ 758—769:*

Գրախոս. Կոնիքեր Զ. Կ. Արիստոտելի ստորագրությանց և մեկնությանց, հաղագս աշխարհի, հաղագս առափինությանց և մուլությանց և Պորփյուրի ներածության հունական բնագիրների բաղդատություն հին հայերեն բարգմանությունների հետ: *Մշակ, 1892, 3/XII, № 139, էջ 2—3:*

Գրախոս. Հարությունյանց Ի. Հայոց գիրք: Թիֆլիս, 1892: *Տարադ, 1892, № 48, էջ 621:*

Նամակ խմբագրին: [Խ. Հովհաննիսյանի հրատարակած «Նդիշի Պատմություն Վարդանանց» գրքի շուրջը]: *Մշակ, 1892, 8/IX, № 102, էջ 2:*

Նամակ խմբագրին: [Խ. Հովհաննիսյանի հրատարակած «Նդիշի Պատմություն Վարդանանց» գրքի շուրջը]: *Մշակ, 1892, 12/IX, № 104, էջ 1—2:*

Նամակ խմբագրին [«Գրաբարի համաձայնությունը» գրքի գրախոսականի առթիվ]: *Մշակ, 1892, 24/XI, № 135, էջ 1—2:*

Պատասխան «Արձագանք»-ին [Գրաբարի համաձայնությունը» գրքի գրախոսականի առթիվ]: *Մշակ, 1892, 5/XII, № 140, էջ 2—3:*

Ունեռային աստղ: [Գրիգոր Արծրունու անման հիշատակին]: [Բանաստեղծություն]: *Տարադ, 1892, № 50, էջ 647:*

Վիեննայի երաժշտական ցուցահանդեսի առթիվ: *Մշակ, 1892, 21/IV, № 44, էջ 2:*

1 8 9 3

Գրիգոր Արծրունին և հայոց լեզուն: *Մշակ, 1893, 14/X, № 1, էջ 3—4:*

Երաժշտություն: [Դիտողություններ Մ. Նկմալյանի եռաձայն և չորսաձայն պատարագի երաժշտության մասին]: *Տարադ, 1893, № 6, էջ 94—95:*

Նամակ խմբագրության: [Պատասխան Բաքումից ուղարկված քղրակցության]: *Արձագանք, 1893, № 124, էջ 3:*

Գրախոս. Հարությունյանց Ի. Հայոց գիրք: Թիֆլիս, 1892: Տարադ, 1893, № 1, էջ 12—14, № 2, էջ 27—30, № 3, էջ 41—43, № 4, էջ 54—59, № 5, էջ 71—72:

Գրախոս. История Армении Моисея Хоренского. Новый перевод Н. О. Эмина. (С примеч. и прил.). Посмерт. изд. М., Изд. Лазаревского ин-та восточных яз., 1893. Տարադ, 1893, № 26, էջ 413—416:

Գրախոս. Daghaschian H. Grundung des Bagratidenreiches durch Aschot Bagratuni. Berlin, 1893. Մշակ, 1893, 9/XII, № 18, էջ 2—3: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

1 8 9 4

Մատենագրական հայացք: [Եկրոպական լեզուներով լույս տեսած հայագիտական աշխատությունների համառոտ տեսություն]: Մշակ, 1894, 29/IX, № 112, էջ 2:

Հայերեն հրատարակություններ 1892 թվին: [Համառոտ տեսություն]: Մշակ, 1894, 13/I, № 4, էջ 1—2:

Ներսիսյան դպրոցի նոր կանոնադրությունը: Մշակ, 1894, 18/X, № 120, էջ 1—2: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Անհրաժեշտ կարիք: [Ուսուցիչների ցանկի հարցը]: Մշակ, 1894, 7/II, № 19, էջ 1—2:

Գրախոս. Խալարյան Գր. Զենոբ Գլակ: [Համեմատական ուսումնասիրություն]: Հ. Ա., 1893, №№ 3, 4, 5, 7, 9, 10. Մշակ, 1894, 1/I, № 1, էջ 2—3: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Գրախոս. Марр Н. Я. О начальной истории Армении Анонима. К вопросу об источниках истории Моисея Хоренского. Визант. временник, 1892, т. 2. Մշակ, 1894, 15/XI, № 132, էջ 1—2:

Նամակ խմբագրության: [Հաշվետվություն Ղարսի և երեւանի նահանգի կառույթների համար հանգանակած գումարի բաշխման մասին]: Մշակ, 1894, 19/III, № 32, էջ 2: Ստորագր. Թվում՝ Ստ. Մալխասյան:

«Քաղմավայր» և Կովկասի հայ լրագրության լեզուն:
Մշակ, 1895, 21/IX, № 108, էջ 1—3, 23/IX, № 109, էջ 1—3;
 Գրականությունը ուսումնայնոց մեջ 1894 թվին: *Մշակ*,
 1895, 1/I, № 1, էջ 3:

Գտնուիլը: [Այլաբանական զրույց բուրժանայերի վիճակի
 մասին]: *Մշակ*, 1895, 8/IV, № 39, էջ 1—2:

Թուրք մոլլայի կարծիքը Թուրքիայի մասին: *Մշակ*, 1895,
 6/VII, № 77, էջ 2:

Ներդաշնակված պատարագի երգեցողություն [Մ. Նկմալ-
 յանի ղեկավարությամբ]: *Մշակ*, 1895, 30/III, № 37, էջ 2:

Քաղաքականությունը և հայոց հարցը: *Մշակ*, 1895, 27/V,
 № 60, էջ 3: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Գրախոս. Hubschmann H. Armenische Grammatik.
 Leipzig, 1895. *Մշակ*, 1895, 16/XII, № 145, էջ 2:

Գրախոս. Meghavorian H. Etude ethnographique et
 juridique sur la famille et le mariage armeniens. Lau-
 sanne. *Մշակ*, 1895, 26/I, № 10, էջ 2:

Գրախոս. Momsen Th. Die armenischen Handschriften
 der Chronik des Eusebius. *Մշակ*, 1895, 22/VII, № 82,
 էջ 3: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Ուսումնասիրություն Փավստոս Բուզանդի պատմության:
 Վիեննա, Մխիթարյան տպ., 1896, 59 էջ:

Նույնը՝ Հ. Ա., 1896, № 2, էջ 35—43, № 3, էջ 81—85,
 № 4, էջ 101—108:

Մատենագրություն: [Ն. Մառի երեխ հոդվածների համա-
 լուս տեսություն. 1. Мнимое географическое название
 Ър'отастак в Истории Агафангела; 2. Рец. на арм.
 книгу: Տեր-Մկրտչյան Գ. Հայկական. Ա.—ԺԲ. 3. Рец. на
 арм. книгу: Հարություն Արարատյանի կեղծիքը. պարզեց
 Ա[րիստակես] Ե[պիսկոպոս] Ս[եդրակյան]: *Մշակ*, 1896, 5/III,
 № 27, էջ 3: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Տեղեկություն: Գր. Խալարյանի «Հայկական վեպը Մովսես Խորենացու պատմության մեջ» ուսումնասիրության նկատմամբ իր և Հյուրչմանի կարծիքների զուգադիպման մասին: Մշակ, 1896, 10/XII, № 144, էջ 1—2:

Փոքրիկ վիճակագրություն: Պետերբուրգի կայսերական հասարակական մատենադարանի 1883—1893 թթ. գործունեության մասին տրված տեղեկությունների շուրջը: Մշակ, 1896, 12/XII, № 145, էջ 2: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Գրախոս. Ղազար Փարպեցու Հայոց պատմությունը և վաճառքի Մամիկոնյանին գրած բողոքը: Թարգմ. Մինաս Բահանա Տեր-Պետրոսյանց: Ալեքսանդրապոլ, 1895: Մշակ, 1896, 13/II, № 18, էջ 2. Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Գրախոս. Տաշյան Հ. Ցուցակ հայերեն ձեռագրաց Մատենադարանի Մխիթարյան ի վիճակ: Վիճակ, Մխիթարյան տպ., 1896: Մշակ, 1896, 30/XI, № 140, էջ 3, 3/XII, № 141, էջ 2:

Գրախոս. Халатянц Г. Армянский эпос в истории Армении Моисея Хоренского. Опыт критики источников. Ч. 1—2. М., тип. В. Гатцук, 1896. Մշակ, 1896, 30/V, № 62, էջ 1—2, 1/VI, № 63, էջ 1—3:

Նամակ խմբագրության: [Լուվիասի Հայոց բարեգործական ընկերության մարտի 3-ի ընդհանուր ժողովի մասին]: Մշակ, 1896, 29/II, № 25, էջ 2—3:

Նամակ խմբագրության: Պատասխան «Արձագանք»-ին՝ Լուվիասի Հայոց բարեգործական ընկերության ընդհանուր ժողովի կապակցությամբ: Մշակ, 1896, 2/III, № 26, էջ 3—4:

Նամակ խմբագրության: [Լուվիասի Հայոց բարեգործական ընկերության ընդհանուր ժողովի շուրջը]: Մշակ, 1896, 7/III, № 28, էջ 2:

Նամակ խմբագրության: [Մշակական և Մալումյանի և Ենոք-Պարսկան Ս. Հախումյանի միջև տեղի ունեցած միջադեպի շուրջը]: Մշակ, 1896, 14/V, № 55, էջ 3: Ստորագր. Թվում՝ Ստ. Մալխասյանց:

Նամակ խմբագրության: [Թողո՛վ Արաթխանյանցի կողմից հասցված վերավորանքի դեմ]: *Մշակ*, 1896, 25/V, № 60, էջ 3:

1 8 9 7

Բուդդհա և յուր վարդապետությունը: *Կաղմեց Ստ. Մ.: Թիֆլիս, տպ. Մ. Գ. Ռոսինյանցի*, 1897, 7, 96 էջ: (Թիֆլիսի Հայոց Հրատ. բնկ., 137):

Նամակ խմբագրության [«Բուդդհա»-ի գրախոսականի առթիվ]: *Մշակ*, 1897, 27/XII, № 152, էջ 4:

[Մարտարաթի նորագյուտ հառակառուների մասին Ա. Կար-րիերի նամակի շուրջը]: *Մշակ*, 1897, 9/I, № 3, էջ 2—3:

Դրախոս. Սոկրատա պատմություն եկեղեցական և վարդ-արքայն Սեդրեստրոսի եպիսկոպոսին Հռոմմա: Աշխատասիրու-րյամբ Մեսրոպ Տեր-Մովսեսյանի: Վաղարշապատ, 1897: *Մշակ*, 1897, 27/IX, № 113, էջ 3—4:

Դրախոս. Տեր-Մկրտչյան Գ. Ազարանգեղոսի աղբյուրեն-րից: Էջմիածին, 1897: *Մշակ*, 1897, 20/II, № 21, էջ 2:

Դրախոս. Мсерянц Л. К интерпретации ванских над-писей, М., 1897. *Մշակ*, 1897, 18/II, № 20, էջ 2. Ստորագր. Ստ. Մ.:

Դրախոս. Мсерянц Л. Этюды по армянской диалек-тологии. Ч. 1. Сравнительная фонетика Мушского диа-лекта в связи с фонетикой грабара. М., 1897. *Մշակ*, 1897, 14/VI, № 69, էջ 2:

1 8 9 8

Թարգմ. Էրեսս Գ. Մարդ եմ: Թիֆլիս, տպ. Մ. Գ. Ռոսին-յանցի, 1898: է, 428 էջ: (Կովկասի Հայոց Հրատ. բնկ.):

Պատմական գրականություն: (Նորագույն կարծիքներ Մովսես Խոբեհեացու Պատմության մասին): *Մշակ*, 1898, 13/VI, № 102, էջ 1—3:

Մի Բանի խոսք մեր երկու գրական լեզուների մեծնեցման մասին: Արարատ, 1898, № 3—4, էջ 128—137: Ստորագր. Ս. Մ.:

Պրոֆեսոր Ն. Մառի կարծիքը վրացոց՝ ընդդեմ հայոց ուղղած վեճի մասին: Արարատ, 1898, № 2, էջ 75—78: Ստորագր.՝ Ս. Մ.:

Նորագույն կարծիքներ Մովսես Խորենացու մասին: Մշակ, 1898, 13/VI, № 120, էջ 1—3:

Գրախոս. Դադրաշյան Հ. Փավստոս Բուզանդացի և յուր Պատմության խարդախողը: (Քննություն Խորենացու աղբյուրների մասին): Վիեննա, Մխիթարյան տպ., 1898: Մշակ, 1898, 5/XI, № 201, էջ 2—3, 6/XI, № 202, էջ 2—3, 10/XI, № 204, էջ 2, 11/XI, № 205, էջ 2:

Գրախոս. Մովսես Խորենացի. Հայոց պատմություն: Աշխարհարար քարգմանեց և լուսարանեց Խորեն եպ. Ստեփանե: (Հիմնովին սրբագրված և բարեփոխված աշխարհարար Բ տպագր.): ՍՊԲ, տպ. Լիբերմանի, 1898: Մշակ, 1898, 11/IV, № 58, էջ 1—2:

Նամակ խմբագրության: [Հայոց հրատարակչական ընկերությունից տպագրության առաջադրանքի իրավունք ստանալու մասին]: Մշակ, 1898, 22/IV, № 65, էջ 3:

Քննադատող և բննադատվող: [Հայոց հրատարակչական ընկերությունից տպագրական առաջադրանքներ ստանալու կարգի մասին]: Մշակ, 1898, 6/V, № 75, էջ 2:

1 8 9 9

Դասընթաց հայոց մատենագրության պատմության: Ներսիսյան հոգևոր դպրոցի աշակերտների համար: Թիֆլիս, Վիմպրատուն Շահբադյանցի, 1899: 290 էջ: [Ապակետիս]:

Սերբոսի պատմությունը և Մ. Խորենացի: Մատենագրական ուսումնասիրություն: Թիֆլիս, տպ. Մ. Դ. Ռոտինյանցի, 1899, 7, 118 էջ: (Թիֆլիսի Հայոց հրատ. ընկ., № 156):

Վրաց և հայոց հին գրականությունից: Մշակ, 1899, 21/V, № 91, էջ 1—2:

Վերոգյան նեմարան: [25-ամյա հորեկյանի առթիվ]: *Մշակ*, 1899, 24/IX, № 177, էջ 1—2; 25/IX, № 178, էջ 1—2:

Ներսիսյան դպրոցի բռնակարկողը: *Մշակ*, 1899, 5/II, № 22, էջ 1—2:

1 9 0 0

Համառոտ պատմություն Ներսիսյան Հոգևոր դպրոցի յորանասունհինգամյա գոյության (1824—1899): Թիֆլիս, տպ. Կ. Մարտիրոսյանցի, 1900, 214 էջ, 1 թ. պարտք: (Հրատ. Ներսիսյան դպրոցի):

Հին մատենագրությունից: [Ն. Մանի երկու աշխատությունների մասին. 1. Ефрем Сирин. 2. Агиографические материалы по грузинским рукописям Ивера]: *Մշակ*, 1900, 29/XI, № 226, էջ 1—2:

Մի Բիշ վիճակագրություն: [Ժողովրդի անի մասին]: *Մշակ*, 1900, 10/II, № 26, էջ 1—2:

Մի խոշոր ժողանգրության գործ: *Մշակ*, 1900, 21/VI, № 113, էջ 1—2:

1 9 0 1

Հայագիտությունը XX դարի սկզբում: *Մուրճ*, 1901, № 1, էջ 157—169, № 2, էջ 192—205, № 3, էջ 128—142, № 4, էջ 101—119, № 5, էջ 160—171:

Մի նկատողություն Փավստոսի պատմության մասին: ZAPh, Bd. 1, 1901, H. 1, S. 64—66.

Դարեգին Զարհանալյան: [Մահվան առթիվ]: *Մշակ*, 1901, № 55, էջ 1—2:

Ղ. Ալիշանի գլուխ գործոցները: *Մշակ*, 1901, 17/XI, № 256, էջ 1—2:

Գրախոս. Անդրանիկ. Տերսիմ: (Հանապարհորդություն և տեղագրություն): Թիֆլիս, 1901: Աղդաղբաղիան հանդես, 1901, գիրք 7—8, էջ 518—524:

Գրախոս. Գիրգ բղրոց: Մատենագրություն նախնյաց: (Սահակ Մեսրոպյան մատենագրաբան, Կ): Թիֆլիս, 1901: *Մուրճ*, 1901, № 11, էջ 223—229:

Գրախոս. Ան. Հայկական տպագրություն: Մեր կյանքը, գրականությունը անցյալում: Հտ. 1. XVI—XVIII դար: Թիֆլիս, 1901: Մուրճ, 1901, № 3, էջ 206—212:

Գրախոս. Լուսինյան Գ. Նոր բառգիրք պատկերազարդ իրանսահայ: Հտ. 1. Ա.—Ո. Փարիզ, 1900: Մուրճ, 1901, № 1, էջ 204—213:

Գրախոս. Հովհաննիսյան Մ. Քննական պատմություն ժիւրգ դարու հայ դպրության: Փարիզ, 1901: Մուրճ, 1901, № 10, էջ 187—192:

Գրախոս. Մուրադյան Ե. Քննական պատմություն Արշակ Բ-ի և անոր Պապ ողովնյուն: Աղեֆսանդրիա, 1900: Մշակ, 1901, № 108, էջ 1—2:

Գրախոս. Յուզակ հայերեն ձեռագրաց Սանասարյան վարժաւանի ի Կարին: Կազմեց՝ Հ. Անադյան: Վիեննա, 1900: Մուրճ, 1901, № 2, էջ 255—260:

Գրախոս. Марр Н. Я. Ипполит. Толкование Песни Песней. Тексты и разыскания по армяно-грузинской филологии. Кн. 3. СПб, 1901. Մշակ, 1901, 25/XI, № 262, էջ 1—2:

Գրախոս. Мсерянц Л. Этюды по армянской диалектологии. Ч. 2, вып. 1. Сравнительная морфология Мушского диалекта в связи с морфологией грабара и среднеармянского. М., 1901. Մուրճ, 1901, № 5, էջ 250—256:

Գրախոս. Халатянц, Г. О некоторых географических названиях древней Армении в связи с данными Ванских надписей. М., Изд. Моск. Имп. Археол. об-ва, 1901. Մշակ, 1901, № 120, էջ 2:

1 9 0 2

Աստիճան արհեստիսկոպոս Այսնյան: [Մանվան առթիվ]: Ա. Հ., 1902, գիրք 9, էջ 282—284:

Մ. Բոսսահ: [Մենդյան 100-ամյակի առթիվ]: Մշակ, 1902, 7/III, № 50, էջ 1—2:

Երիցյանի գրական գործունեության մասին: [Մահվան
առթիվ]: *Մշակ*, 1902, 27/II, № 43, էջ 1, 28/II, № 44, էջ 1—
2,

Պրոֆեսոր Օգյուստ Կարրիեր: [Մահվան առթիվ]: *Մշակ*,
1902, 27/I, № 19, էջ 1,

Մտֆի ճահատակներ: [Գ. Արծրունու մահվան 10-րդ տա-
րեկաճի առթիվ]: *Մշակ*, 1902, 19/XII, № 280, էջ 2: Ստո-
րադր.՝ Ստ. Մ.,

Գրախոս. Արեղյան Մ. Հայ ժողովրդական առասպելներ
Մ. Խորենացու պատմության մեջ: Վաղարշապատ, 1901:
Մշակ, 1902, 12/I, № 6, էջ 1—2,

Գրախոս. Дагбашян И. Полный русско-армянский
словарь. Вып. 1, 2. Тифлис, 1902. *Մուրճ*, 1902, № 9,
էջ 190—206,

Գրախոս. Հայկունի Ս. Ժողովրդական վեպ և հեքիա-
ր: Էմինյան ազգագրական ժողովածու, հտ. Ի: Մոսկվա—Վաղար-
շապատ, 1901: *Մշակ*, 1902, 7/IV, № 76, էջ 1,

Գրախոս. Վերբեր Ս. Արաբաթը Սուրբ գրոց մեջ: Թարգմ.
Հ. Բ. Պիլեգիկյան: Վիեննա, Մխիթարյան տպ., 1901: *Մուրճ*,
1902, № 3, էջ 144—146,

Գրախոս. Տեր-Պողոսյան Գր. Նկատողություններ Փալս-
տոսի պատմության վերաբերյալ: Վիեննա, Մխիթարյան տպ.,
1901: *Մուրճ*, 1902, № 3, էջ 153—157,

Հին դարերից: [Առաջարկ «Պատմագիրք հայոց» մատե-
նաչարի հրատարակման մասին]: *Մշակ*, 1902, 27/X, № 238,
էջ 1—2, 31/X, № 241, էջ 1—2, 1/XI, № 242, էջ 1—2,

Թարգմանության ծաղիկներ: *Հումա*, 1902, № 1, էջ 172—
182, № 2, էջ 153—162: Ստորագր.՝ Ս. Մ.,

Գր. Տեր-Պողոսյանի նկատողության առթիվ: [«Մի նկա-
տողություն Փալստոսի պատմության մասին» հոդվածի կա-
պակցությամբ]: Հ. Ա., 1902, № 6, էջ 190—191,

Նամակ խմբագրության: [Խորեն եպ. Ստեփանեկի՝ Խորենա-
ցու «Հայոց պատմության» աշխարհարար Թարգմանության և

Բարդուղիմեոս եպ. Գեորգյանի՝ «Խորհնացուն Խորհնացվով պետք է հասկանալ» գրքի շուրջը: Մշակ, 1902, 3/XII, № 267, էջ 2—3:

1 9 0 3

Ուղղագրություններ Ղ. Փարպեցու Պատմության և Թղթի: ZAPh, Bd. 2, 1903, H. 2, S. 226—233:

Թարգմ. Լուկեիչ Վ. Կյանքը ծովերի խորում: Թիֆլիս, տպ. Մ. Մարտիրոսյանցի, 1903: 96 էջ: (Հրատ. Գ. Դալստյանի):

Դաղրաշյանի պատասխանի առթիվ: Մուրճ, 1903, № 1, էջ 159—175:

Նամակ խմբագրության: [«Պատմագիրք Հայոց»-ի հրատարակության նախաձեռնությունը «Հանդես ամսօրյա»-ի կողմից «Մշակ»-ին վերագրելու բյուրիմացության պարզաբանում]: Մշակ, 1903, 6/II, № 27, էջ 2:

Նամակ խմբագրության: [Շնորհակալական ուղերձ Սուփառաբեպիսկոպոս Պարգյանին՝ «Պատմագիրք Հայոց»-ի առաջին հատորի հրատարակման համար դրամական օժանդակություն ցույց տալու կապակցությամբ]: Մշակ, 1903, 26/IV, № 87, էջ 2:

1 9 0 4

Ղազար Փարպեցվո պատմություն Հայոց և Թուրք առ վահան Մամիկոնյան: Թիֆլիս, Արագատիպ Մարտիրոսյանցի, 1904: 16, 213 էջ: [Գ. Տևր-Մկրտչյանի հետ համատեղ]:

Մոռացված բե ոչ: [«Պատմագիրք Հայոց»-ի հրատարակման շուրջը]: Մշակ, 1904, 19/XI, № 254, էջ 1—2:

1 9 0 5

Կոմիտասի կոնցերտի առիթով: Մշակ, 1905, 31/III, № 59, էջ 1:

Նամակ խմբագրության: [«Պատմագիր» Հայոց]—ի հրատարակման շուրջը]: *Համա, 1906, № 7—8, էջ 174—175*;

Նամակ խմբագրության: [Ռոստոմի՝ «Ենտելիգենտների միազգոգուտ ձեռնարկ» հոդվածի առթիվ]: *Երկիր, 1906, 30/XI, № 51, էջ 4, 1/XII, № 52, էջ 3—4*;

Նամակ խմբագրության: [Ռոստոմի՝ «Ենտելիգենտների միազգոգուտ ձեռնարկ» հոդվածի առթիվ]: *Մշակ, 1906, 29/XII, № 285, էջ 3*;

Նամակ խմբագրության: [Կովկասագիտական կուրսերում կարդացած դասախոսության շուրջը]: *Մշակ, 1907, 30/IX, № 119, էջ 4*;

Դասընթաց հայոց մատենագրության պատմության՝ Ներսիսյան Հոգևոր դպրոցի աշակերտների համար: 2-րդ՝ բարեփոխված հրատ.: *Թիֆլիս, 1908: 286 էջ: [Ապակետիպ]*;

Հայցական հոլովը աշխարհաբարի մեջ: *Նոր դպրոց, 1908, № 1, էջ 44—51*;

Նույնը՝ առանձին հրատ.: *Թիֆլիս, տպ. «Կուլտուրա» ընկերության, 1910*;

Հ. Հյուբշման: [Մահվան առթիվ]: *Մշակ, 1908, 25/I, № 19, էջ 2—3*;

W [«Վ»] հնչյունի գրությունը հայերենի մեջ: (Ապրիլի 17-ի Ոստոցչական միության ժողովում կարդացած դասախոսության բովանդակությունը): *Մշակ, 1908, 30/IV, № 92, էջ 2—3, 1/V, № 93, էջ 2—3*;

Դարձյալ հայցական հոլովը: *Նոր դպրոց, 1909, № 11, էջ 29—38, № 12, էջ 46—62*;

Պատմությունը վեպի մեջ: [Ժող. բանահյուսության մշակումը Ստ. Կանայանի կողմից]: Մշակ, 1909, 18/1, № 11, էջ 2—3:

Շարժումներ: [1905 թ. ռեպուցիայի հետևանքով հայոց լեզվի հարստացումը նոր բառերով և տերմիններով]: Մշակ, 1909, 1/1, № 1, էջ 2:

Խմբ.: Ազարանգեղա Պատմություն հայոց: Աշխատությամբ Գ. Տեր-Մկրտչյանի և Ստ. Կանայանցի: Թիֆլիս, արագատիպ Մ. Մարտիրոսյանցի, 1909: 80, 474, 29 էջ: (Պատմագիրք հայոց: Հտ. 1, դիրք 2. Աղաթանգեղոս):

Հայ գյուղացու բարեկամը: (Ա. Քալանթարի գյուղատնտեսական գործունեության 30-ամյակի առթիվ): Մշակ, 1909, 21/XI, № 259, էջ 2:

1 9 1 0

Դարբարի հոլովումը, խոնարհումը և նախդիրները: 2-րդ՝ բարեփոխված տպագր.: Թիֆլիս, տպ. Ն. Աղանյանցի, 1910: 74 էջ, 1 թ. աղյուսակ:

Մի հեշյունին մի գիր: (Վեվագրություն): Արոր, 1910, № 1, էջ 94—112, № 2, էջ 79—90:

Նույնը՝ առանձին հրատ.: Թիֆլիս, տպ. «Էպոխա», 1910: 30 էջ:

Թարգմ. Խալաբյանց Գր. Ներածություն Հայոց պատմության: Արոր, 1910, № 5, էջ 116—121:

Գրախոս. Գրիգոր Մագիստրոսի գրքերը: Բնագիրը առաջարկում և ծանոթագրություններով առաջին անգամ լույս բնծայեց Կ. Կոստանյան: Ալեքսանդրապոլ, տպ. Գ. Սանոյանցի, 1910: Արոր, 1910, № 3, էջ 159—160: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Գրախոս. Халатянц Г: Очерк истории Армении. Период 1. Древняя история. Վիմագրված նախապատրաստական հրատ. Մոսկվա, 1910: Արոր, 1910, № 3, էջ 156—157: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Անշարժության կորուղին: [Վեվագրության մասին]: Մշակ, 1910, 7/V, № 96, էջ 2—3:

Ուղղագրական բյուրիմացություն: [Մենեիշյանի «Հայ լեզվի ուղղագրությունը» հոդվածի առթիվ]: *Մշակ*, 1910, 4/*VI*, № 19, էջ 2—3, 5/*VI*, № 120, էջ 2—3:

Վկագրության շուրջը: (Պատասխան Լեոյի) հոդվածին): *Մշակ*, 1910, 6/*III*, № 49, էջ 2—3, 10/*III*, № 52, էջ 1—2:

Հարուցյալ ի մեռելոց: [Հայոց Հրատարակչական բնկերության վերաբացման առթիվ]: *Մշակ*, 1910, 13/*II*, № 33, էջ 2:

Ուսուցչական բոշակարկղ: *Մշակ*, 1910, 12/*VIII*, № 176, էջ 2, 19/*VIII*, № 181, էջ 2—3, 20/*VIII*, № 182, էջ 1:

1 9 1 1

Մի առեղծված նարեկի մեջ: Հուշարձան: (Գրական ժողովածու): *Վիեննա*, 1911, էջ 223—224:

Կարապետ Ֆադուրյան: [Հրապարակախոս: Մահվան առթիվ]: *Մշակ*, 1911, 2/*X*, № 215, էջ 3:

«Մշակ»-ը և հայերեն լեզուն: («Մշակ»-ի 40-ամյակի նախօրյակին): *Մշակ*, 1911, 4/*XII*, № 268, էջ 3: [Հավելված]:

Համակրելի հորելյան: [Մխիթարյան միաբանության հիմնադրման 100-ամյակը]: *Մշակ*, 1911, 26/*VIII*, № 185, էջ 1—2:

Ուսուցչի հորելյանը: [Միսակ Ասիլյանի ուսուցչական պաշտոնավարության 25-ամյակի առթիվ]: *Մշակ*, 1911, 30/*III*, № 66, էջ 1—2:

Դպրոցական ուսուցչական ֆոնդ: *Մշակ*, 1911, 2/*XI*, № 241, էջ 2, 5/*XI*, № 244, էջ 2:

Դպրոցական ուղևորություն դեպի Անի: [Տպավորություններ]: *Մշակ*, 1911, 15/*VI*, № 126, էջ 2—3:

Պատասխան Մ. Շովրյանին: [Հայոց լեզվի ուղղագրության կանոնների հանդեպ մեղանշելու մեղադրանքի դեմ]: *Մշակ*, 1911, 13/*V*, № 100, էջ 2—3:

Մի բացատրություն [Մ. Ասիլյանի հոբելյանի առթիվ գրված հոդվածի մեջ տեղ գտած բյուրիմացության մասին]: Մշակ, 1911, 10/IV, № 74, էջ 4:

Նամակ խմբագրության: [Կարողիկոսական ընտրությունների շուրջը]: Մշակ, 1911, 11/XII, № 273, էջ 3:

Կարողիկոսական ընտրությունների նախօրյակին: Մշակ, 1911, 4/XII, № 268, էջ 2—3, 5/XII, № 269, էջ 2—3, 6/XII, № 270, էջ 3, 8/XII, № 271, էջ 3:

Քե ինչպես դարձա ես սրբազան Օրմանյանի կողմնակից: Մշակ, 1911, 6/XI, № 245, էջ 2—3:

1 9 1 2

Գրիգոր Խալաթյանց: [Մանվան առթիվ]: Մշակ, 1912, 17/II, № 34, էջ 2—3:

Ն. Ակինյանի հոդվածի առիթով: [Հայ առաջին գրքի տրպագրության տարեթվի հարցի շուրջը]: Մշակ, 1912, 22/II, № 38, էջ 2—3:

Հարկավոր է լուրջ վերաբերմունք: [Հայ առաջին գրքի տպագրության տարեթիվը որոշելու մասին]: Մշակ, 1912, 7/II, № 26, էջ 2—3, 8/II, № 27, էջ 2—3:

Ո՛րե՞ն է հայ տպագրության առաջին տարին: Մշակ, 1912, 27/I, № 18, էջ 2, 28/I, № 19, էջ 2—3:

Հոբելյանի տոնի օրը: [Հայ առաջին գրքի տպագրության օրվա մասին]: Մշակ, 1912, 16/III, № 57, էջ 2—3:

Գ. Սունդուկյանի կտակը: Մշակ, 1912, 22/III, № 62, էջ 2:

Որում շատ տվավ, շատ խնդրեցի ի նման: [Ազգային այրուքների գյուտի 1500 և հայ տպագրության 400-ամյակի առթիվ]: Մշակ, 1912, 13/X, № 227, էջ 2—3:

Մտեմ ընդ նեղ դուռն: («Մշակի» 40-ամյա հոբելյանի առթիվ): Մշակ, 1912, 26/V, № 112, էջ 5:

Թիֆլիսը քե էջմիածինը: [Հայ գրքերի գյուտի 1500 և հայ տպագրության 400-ամյա հոբելյանի շուրջը]: Մշակ, 1912,

17/VII, № 154, էջ 2—3, 18/VII, № 155, էջ 2—3, 19/VII, № 156, էջ 2—3:

Նամակ խմբագրության: [Առաջին հայ գրքի տպագրության տարեկրի հարցի շուրջը]: Մշակ, 1912, 18/II, № 35, էջ 3—4:

1 9 1 3

Խմբ. Մովսես Խորենացվո Պատմություն հայոց: Աշխատությանը Մ. Արեղյանի և Ս. Հարությունյանի: Թիֆլիս, Արագածի պ. Մարտիրոսյանցի, 1913, (Պատմադիրը Հայոց Հտ. 2, գիրք 1. Մովսես Խորենացի):

Ազգային մեծ հորեկյան: [Հայերեն առաջին գրքի տպագրության օրվա մասին]: Մշակ, 1913, 5/X, № 220, էջ 2, 6/X, № 221, էջ 2, 8/X, № 222, էջ 2, 9/X, № 223, էջ 2, 10/X, № 224, էջ 2, 11/X, № 225, էջ 2, 12/X, № 226, էջ 2:

Ալ. Փալանբար: [Մանկան առիթով]: Մշակ, 1913, 22/X, № 234, էջ 1—2:

Տեր-Մարկոսյանի հիշատակին: [«Մշակ»-ի հնագույն գործիչ]: Մշակ, 1913, 27/VIII, № 188, էջ 1:

Մի անհրաժեշտ բացատրություն: [Հայ տպագրության 400-ամյակի առիթով կազմված Թիֆլիսի հորեկյանական հանձնաժողովի անդամությունից հրաժարվելու մասին]: Մշակ, 1913, № 913, 4/V, № 95, էջ 2:

Օրինակելի ուսանողը: [Հուլեր Կոստանդին Խատիսյանի մասին]: Մշակ, 1913, 29/X, № 240, էջ 3:

Պատասխան: [«Ներկա», «զավակ» և «ուրդի» բառերի սեռի հարցի շուրջը]: Մշակ, 1913, 14/V, № 103, էջ 3:

Դարձյալ «Հին աստվածներ» մասին: Մշակ, 1913, 7/II, № 29, էջ 2—3:

Մի հոր ուսուցչական բոշակարկը: Մշակ, 1913, 11/I, № 6, էջ 3:

Դրախոս. Ամատունի Ս. Հայոց բառ և բան: Վաղարշապատ, 1912: Մշակ, 1913, 6/IV, № 75, էջ 4: Ստորագր.՝ Ստ. Մ.:

Տեղեկագիր Մարիամյան-Հովնանյան օրիորդաց դպրոցի ուսումնական մասի 1911—12 ուս. տարվա: Տեղեկագիր Թիֆլիսի Մարիամյան-Հովնանյան օրիորդաց դպրոցի տնտեսական և ուսումնական մասի: Թիֆլիս, 1914, էջ 39—55:

Հայերեն տաղաչափությունը շեշտային է: Զիթենի (Գրական ժողովածու հայ գրականագետների): Թիֆլիս, տպ. «Մամուլ» ընկերության, 1915, էջ 157—165:

Հայոց հին գրականությունը: Առաքելյան Հ., «Հանրագրտական բառարան»-ում: Հտ. 1: Թիֆլիս, 1915, սյունակ 1573—1596:

Մեծ վտանգի հանդեպ: (Հայ լեզվի գոյության հարցը): Գործ (Բաքու), 1917, № 2, մաս Բ, էջ 49—67, № 3, մաս Բ, էջ 50—65:

Քառորդ դար անց: [Գր. Արծրունու մահվան 25-րդ տարեդարձի առթիվ]: Մշակ, 1917, 19/XII, № 265, էջ 2:

Ռուս-հայերեն իրավաբանական առձեռն բառարան: Թիֆլիս, հրատ. «Հայփաստ»-ի, 1919, 100 էջ: [Տ. Հովհաննիսյանի, Մ. Արեղյանի և ուրիշ. հետ համատեղ]:

Պետականություն և լեզու: Ժողովրդի ձայն, 1919, № 52, № 53:

* Քստմենի վաճառք: [Երեխաների վաճառքի դեմ պայքարելու կոչ]: Ժողովրդի ձայն, 1919, № 186:

« Աստղանիշով նշված աշխատությունները բնագրով չեն ստուգված: »

* Հայ լեզվի ուղղագրության ռեֆորմի մասին: *Կարմիր տառ*, 1922, № 98,

* Հայերեն տպագիր տառերի ռեֆորմը: *Մարտակոչ*, 1922, № 249,

Լեզվային հարցեր: Ա. Մեր այբուբենի բարեփոխման խնդրի շուրջը: *Մարտակոչ*, 1923, 23/XII, № 252, էջ 2:

Լեզվային հարցեր: Բ. «Առաջնորդ հայոց լեզվի նոր ուղղագրության»: [Մ. Արեղյանի]: *Մարտակոչ*, 1924, 12/I, № 10, էջ 3—4, 13/I, № 11, էջ 2—3,

Տպավորություններ Ն. Մանի դասախոսությունից: *Մարտակոչ*, 1924, 14/VI, № 136, էջ 2—3,

Գրախոս. Արեղյան Մ. Առաջնորդ հայոց լեզվի նոր ուղղագրության: Երևան, Պետհրատ, 1922: *Մարտակոչ*, 1924, 19/XII, № 291, էջ 2, 24/XII, № 295, էջ 2—3,

Ռուս-հայերեն բառարան երկաթուղային տերմինների: Թիֆլիս, 1925, VIII, 170 էջ: [Ն. Մամիկոնյանի և Ն. Տեր-Միքայելյանի հետ համատեղ]:

Հայ-ռուսերեն բառարան երկաթուղային տերմինների: Թիֆլիս, 1925, 149 էջ: [Ն. Մամիկոնյանի և Ն. Տեր-Միքայելյանի հետ համատեղ]:

Առձեռն պատասխան Մ. Արեղյանին: [Ուղղագրության ռեֆորմը՝ գրույկի առթիվ]: *Մարտակոչ*, 1925, 3/VII, № 154, էջ 3:

Գրախոս. Անառյան Հ. Հայերեն արժատական բառարան:
Պրակ. 1: Երևան, 1926: Մարտակոչ, 1926, 10/IV, № 80, էջ 2,
11/IV, № 81, էջ 2:

Խնայողության եռօրվա և հայերեն գրությունը: Մարտա-
կոչ, 1926, 23/IX, № 216, էջ 2:

Հայերեն տպագրական տառերի ռեֆորմը: (Առաջարկի
կարգով): Մարտակոչ, 1926, 23/X, № 242, էջ 2—3:

Չեկուցում հայերենի ուղղագրության մասին: Տեղեկագիր
ՀՍԽՀ Գիտության և արվեստի ինստիտուտի ուղղագրության և
տառերի ձևի բարեփոխության հանձնաժողովի: Երևան, 1927,
էջ 80—93:

Համադրական աղյուսակ ուղղագրական առաջարկների,
որ արել են չորս զեկուցողներ՝ Հր. Անառյան, Աս. Խաչատրյան,
Գր. Ղափանցյան և Ստ. Մալխասյանց: Տեղեկագիր ՀՍԽՀ Գի-
տության և արվեստի ինստիտուտի ուղղագրության և տառերի
ձևի բարեփոխության հանձնաժողովի: Երևան, 1927, էջ 94—
96:

Տպագրական տառերի ռեֆորմի շուրջ: (Նոր նկարի տա-
ռեր): Տեղեկագիր ՀՍԽՀ Գիտության և արվեստի ինստիտուտի
ուղղագրության և տառերի ձևի բարեփոխության հանձնաժո-
ղովի: Երևան, 1927, էջ 146—153:

Նույնը՝ Մարտակոչ, 1927, 27/I, № 20, էջ 2—3, 28/I,
№ 21, էջ 2, 6/III, № 52, էջ 2:

Ուղղագրության հարցի ներկա վիճակը: Պրուետար, 1927,
19/XI, № 28, էջ 2:

Բարեփոխված նոր տպագրական տառերի մասին: (Մըա-
հերի փոխանակության կարգով): Պրուետար, 1933, 29/IV,
№ 99, էջ 2—3:

1 9 3 4

Ան, դե, են [զերանունների գործածության մասին]: Պրո-
խորատ, 1934, 1/XI, № 252, էջ 2—3, 2/XI, № 253, էջ 2—3:

1 9 3 6

Համառոտ դասերաց Հայոց հին մատենագրության:
[Ա. տ., 1936], 80 էջ: [Ապակետիպ]:

1 9 3 8

Խորհնացի և Սերեռու: Տեղեկագիր ՀԽՍՀ Պատմության և
գրականության ինստիտուտի, դիրք 1, 1938, էջ 155—163:

1 9 3 9

Սերեռուի եպիսկոպոսի պատմություն: Չորրորդ տպագրու-
թյուն: Բաղդատությամբ ձեռագրաց, հանդերձ առաջարանիվ և
ծանոթությամբ ի ձեռն Ստ. Մալխասյանց: Երևան, Արմֆանի
հրատ., 1939, 93, 216 էջ: (ԽՍՀՄ Դիտ. ահադ. Հայկական
ֆիլիալ: Պատմության և նյութական կուլտուրայի ին-տ):

Նույնը՝ ուսերին լեզվով: Երևան, Արմֆանի հրատ., 1939,
184 էջ:

1 9 4 0

Ամիրտովլար Ամասիացի. Օգուտ բժշկության: (Բժիշկ
Պունիար Սերաստացու խմբագրած): Ձեռագիրների բաղդա-
տությամբ, ծանոթություններով, բաղդրույկով և խմբ. Ստ.
Մալխասյանցի): Առաջին տպագր.: Երևան, Արմֆան, 1940:
36, 578 էջ: (ԽՍՀՄ Դիտ. ահադ. Հայկական ֆիլիալ: Պատմու-
թյան և հնագիտության ին-տ):

Մովսես Խորհնացի. Հայոց պատմություն: Թարգմանու-
թյուն, ներածություն, ծանոթություններ և խմբ. Ստ. Մալխաս-
յանցի: Երևան, Հայպետհրատ, 1940: XCIV, 369 էջ: (Հայ

պատմագիրների մատենաշար աշխարհարար թարգմանությամբ, Առաջին գիրք. Մովսես Խորենացի):

Խորենացու առեղծվածի շուրջը: Երևան, Արմֆանի հրատ., 1940: 155 էջ: (ՍՍՌՄ Դիտ. ակադ. Հայկական ֆիլիալ: Պատմության և նյութական կուլտուրայի ին-տ): Ամփոփումը ռուսերեն:

Մովսես Խորենացու մասին: (1940 թ. մարտի 8-ին Արմֆանի լեկտորիումում կարդացած դասախոսության համառոտ բովանդակությունը): Տեղեկագիր ՍՍՌՄ ԳԱ Հայկական ֆիլիալի, 1940, № 1—2, էջ 213—219:

Դասախոսություններ: [«Հինգերորդ դարի հայ պատմիչները» շարքից]: Մովսես. գրակ., 1940, № 10—11, էջ 259—263:

Ակամա պատասխան [Վ. Առաֆելյանին]: Մովսես. գրակ., 1941, № 4, էջ 67—70:

1 9 4 3

Ողջույն նորածին Հայկական ակադեմիային: Մովսես. Հայաստան, 1943, 27/XI, № 241, էջ 2:

1 9 4 4

Հայերեն բացատրական բառարան, որ պարունակում է. 1. գրաբարի, միջին հայերենի, նոր գրական լեզվի և բարբառների բառամբերքը. 2. հին և նոր (առևելյան և եվրոպական) փոխառյալ բառերը. 3. փոխառյալ բառերի ծագումը. 4. հին և նոր ոճաբանություն. 5. օրինակներ գրական լեզվի և մասամբ բարբառների բառերի համար. 6. բերականական և բանասիրական ցուցումները. 7. արտասանության երկդիմի ընթերցում ունեցող բառերի՝ չորս հատորով: Հտ. 1—4: Երևան, Հայպետհրատ, 1944—1945:

Հտ. 1. Ա—Ե: 1944: 22, 608 էջ:

Հտ. 2. Զ—Կ: 1944: 512 էջ:

Հտ. 3. Լ—Օ: 1944: 614 էջ:

Հտ. 4. Ք—Յ: 1945: 646 էջ:

ԼՄ. Խորենացիին Բաղկեղտնական էր: *Տեղեկագիր ՀՍՍՌ ԳԱ, Հասարակակ. գիտ., 1944, № 3—4, էջ 27—54, Ամփոփումը հոտերին:*

Ե՛րբ են հայերն ընդունել Բրիտանություն: *էջմիածին, 1944, № 1, էջ 22—26:*

Ժամանակագրական խնդիրներ հայոց նին մատենագրության մեջ: (Բանավոր գեկուցում Հայկական ՍՍՌ ԳԱ Ընդհանուր ժողովի նիստում՝ 10 ապրիլի 1944 թ.): *Տեղեկագիր ՀՍՍՌ ԳԱ, Հասարակակ. գիտ., 1944, № 6—7, էջ 7—24, Ամփոփումը հոտերին:*

1 9 4 5

Հայերեն բացատրական բառարան: *Հտ. 41:*

[Ողջույնի ուղերձ «Սովետական Հայաստան» ամսագրի նիմնադրման առթիվ]: *Սովետ. Հայաստան, 1945, № 1, էջ 7:*

Հավերժացման արժանի հորելյան: [էջմիածնի նիմնադրման 500-ամյակի առթիվ]: *էջմիածին, 1945, № 5, էջ 43—45:*

Ակադեմիկոս Վ. Լ. Կոմարով: [Մահագր]: *Սովետ. Հայաստան, 1945, 8/XII, № 263, էջ 3: Ստորագր. Բվում՝ Ստ. Մալխոյանց:*

1 9 4 6

Մի բացատրություն: [Մ. Խորենացու մասին]: *Տեղեկագիր ՀՍՍՌ ԳԱ, Հասարակակ. գիտ., 1946, № 4, էջ 3—7:*

Իմ պատասխանները [Հ. Անադյանի՝ «Հայկական» Գ-ում առաջադրված հարցերին]: *Տեղեկագիր ՀՍՍՌ ԳԱ, Հասարակակ. գիտ., 1946, № 11—12, էջ 3—8:*

Հայերեն և արաբերեն Ազարանգեղոսները: *էջմիածին, 1946, № 11—12, էջ 24—34:*

Մեսրոպ Մաշտոցի ծագման մասին: *էջմիածին, 1946, № 2—3, էջ 55—58:*

1 ՏԼ՝ս 1944 թ.

Փափստոս Բուզանդ. Հայոց պատմություն: Թարգմանություն, ներածություն, ծանոթություններ և խմբ. Ստ. Մալխասյանցի: Երևան, Հայպետհրատ, 1947, 344 էջ: (Հայ պատմագիրների մատենաշար աշխարհարար Թարգմանություն: Զորորդ գիրք: Փափստոս Բուզանդ):

Ներշնչություն «Ռմբոսեան» և «Բուզանդարան» պատմություն քառերի մեկնությունը: Տեղեկագիր ՀՍՍՌ ԳԱ, Հասարակագ. գիտ., 1947, № 4, էջ 91—93:

Գրիգոր Նարեկացի: էջմիածին, 1947, № 5—6, էջ 31—32:

Տանն Կիլիկիո վեհափառ կարողիկոս Գարեգին Ա-ի ծննդյան 80-ամյա հոբելյանը: էջմիածին, 1947, № 1—2, էջ 19—20:

Историк Себеос. (Аноним и Марабас Мцурнийский). Визант. временник, т. 2, 1949, с. 94—105.

Փափստոս Բուզանդ. Հայոց պատմություն: Թարգմանություն, ներածություն և ծանոթություններ Ս. Մալխասյանցի: Կահիրե, տպ. Հուսարեբ, 1954, 479 էջ:

Հայերեն բացատրական բառարան, որ պարունակում է. 1. գրաբարի, միջին հայերենի, նոր գրական լեզվի և բարաոների բառարները. 2. հին և նոր (արեելյան և եվրոպական) փոխառյալ բառեր. 3. փոխառյալ բառերի ծագումը. 4. հին և նոր ոճաբանություն. 5. օրինակներ գրական լեզվի և մասամբ բարբաոների բառերի համար. 6. քերականական և բանասիրական ցուցումներ. 7. արտասանության երկդիմի ընթերցում ունեցող բառերի՝ չորս հատորում: Հտ. 1—4: Բեյրութ,

Հրատ. «Սեան» մատենաշարի, № 2, տպ. Սեան, 2-րդ տր-
պագր., 1955—1956, [Հաստատիւյ]:

Հտ. 1. Ա—Ե, 1955, 22, 608 էջ:

Հտ. 2. Զ—Կ, 1955, 512 էջ:

Հտ. 3. Հ—Ո, 1956, 614 էջ:

Հտ. 4. Զ—Յ, 1956, 646 էջ:

1 9 5 6

Հայերեն բացատրական բառարան: Հտ. 3—41:

1 9 5 8

Առակներ, ավանդություններ, անեկդոտներ (Ախալցխայի
բարձրագոյ): Երևան, ՀՍՍՌ ԳԱ Հրատ., 1958, 189 էջ, 1 թ.
պարտ.: (Հայկական ՍՍՌ Գիտ. ակադ. Մ. Արեղյանի անվ.
Գրականութեան ին-տ):

Բարգմ. Симеон Ереванци. Джембр. Памятная кни-
га, зеркало и сборник всех обстоятельств святого престо-
ла Эчмиадзина и окрестных монастырей. [Пер. С. С.
Малхасянца. Под. ред. и с предисл. П. Т. Арутюняна.
Примеч. С. С. Малхасянца и П. Т. Арутюняна]. М., Изд-
во вост. лит-ры, 1958. 400 с. (Акад. наук СССР. Ин-т
востоковедения).

1 9 6 1

Մատենագիտական դիտողություններ: Երևան, ՀՍՍՌ ԳԱ
Հրատ., 1961, 255 էջ: (ՀՍՍՌ Գիտ. ակադ. Մ. Արեղյանի անվ.
Գրականութեան ին-տ):

Մոզոբի խնդույք: (Նոր տարվա զրույց): Տեղեկագիր
ՀՍՍՌ ԳԱ, Հասարակական գիտ., 1961, № 7, էջ 77—80:

¹ Տե՛ս 1955 թ.:

ԱՆՏԻՊ ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Հայերեն նոր այբուբենի մասին: Թ մեքենագիր էջ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ Ս. Ս. ՄԱԼԽԱՍՅԱՆՅԻ ՄԱՍԻՆ

Ակադեմիկոս Ս. Մալխասյանը, էջմիածին, 1946, № 1, էջ 31—33:

Ա[կ ի ն յ ա ն]. Ստեփանոս Մալխասյան: [Համառոտ կենսագրություն և բիրիոգրաֆիա: Մահվան առթիվ]: Հ. Ա., 1947, № 11—12, էջ 644—648:

Ա ղ ա յ ա ն Ղ. Երկրաբառները մեր լեզվում: (Ս. Մալխասյանի բերակ. ձեռնարկի առիթով): [Գրաբարի հոլովումը, խոնարհումը և նախդիրները]: Մուրճ, 1891, № 4, էջ 514—516:

Ա ճ ա յ ա ն Հ. Մովսես Խորենացի. Հայոց պատմություն: Թարգմանություն, ներածություն և ծանոթություններ Ստ. Մալխասյանցի: Երևան, Հայպետհրատ, 1940: Տեղեկագիր ՍՍՌՄ ԳԱ Հայկական ֆիլիալի, 1941, № 8 (13), էջ 89—90: [Գրախոս.]:

Ա ո ա ք ե լ յ ա ն Վ. Մովսես Խորենացի. Հայոց պատմություն: Թարգմանություն, ներածություն և ծանոթություններ Ստ. Մալխասյանցի: Ե., Հայպետհրատ, 1940: Սովետ. դրակ., 1940, № 1, էջ 102—105: [Գրախոս.]:

Ա ո ա ք ե լ յ ա ն Վ. Փավստոս Բուզանդ: Հայոց պատմություն: Թարգմանություն, ներածություն և ծանոթություններ Ստ. Մալխասյանցի: Ե., Հայպետհրատ, 1947: Ն. Մատթանվան [Լեզվի ին-տի աշխատությունների ժողովածու: Հտ. 3, Երևան, 1948, էջ 311—339: [Գրախոս.]:

Ա վ ա գ յ ա ն Ա. Մատենագրական ցանկ Ստեփան Մալխասյանի աշխատությունների (1878—1947): ՀՍՍՌ ԳԱ Ն. 3-րդ,

Մառի անվան լեզվի ին-տի աշխատությունների ժողովածու:
Հտ. 3: Երևան, 1948, էջ 369—392:

Դ ա դ բ ա շ յ ա ն Հ. Բառարանագրական հարցը: [Նամակ
խմբագրության՝ Ստ. Մալխասյանցի «Մեծ վտանգի հանդեպ»
հոդվածի առթիվ]: Գործ 1917, № 7—8, էջ 142—145:

Դ ա դ բ ա շ յ ա ն Հ. Ընդդիմախոսություն: [«Փավստոս
Բուզանդացի և յուր պատմության խարդախողը» աշխատու-
թյան մասին Ստ. Մալխասյանցի գրախոսականի դեմ]: Հ. Ա.,
1899, № 4, էջ 116—122:

Դ ա դ բ ա շ յ ա ն Հ. Պատասխան իմ ֆենադատին: [Ռուս-
հայերեն բառարանի մասին Ստ. Մալխասյանցի գրախոսա-
կանի առթիվ]: Մուրճ, 1902, № 10, էջ 224—234:

Նույնը՝ առանձնատիպ:

Ե ս ա յ ա ն Ս. Հայերեն բացատրական բառարան: [Ստ.
Մալխասյանցի]: Պրոլետար, 1935, 18/V, № 113, էջ 3:

Թ ո Ր Ո Ս յ ա ն Հ. Մալխասյանց Ս. Սեբեոսի պատմությու-
նը և Մովսես Խորենացի: Թիֆլիս, տպ. Մ. Դ. Ռոտինյանցի,
1899: Բազմավեպ, հտ. 57, 1899, № 6, էջ 282—286: [Գրա-
խոս.]:

Թ ո փ ա լ յ ա ն Ս. Զ. Հայ լեզվի մշակման խնդիրը: [Ստ.
Մալխասյանցի «Մեծ վտանգի հանդեպ» հոդվածի առթիվ]:
Մշակ, 1917, 2/VIII, № 160, էջ 1—2, 3/VIII, № 161, էջ 1—
2, 4/VIII, № 162, էջ 2, 5/VIII, № 163, էջ 1:

Խ ա լ ա Թ յ ա ն Գ. Մի բացատրություն: (Մովսես Խո-
րենացու աղբյուրների առիթով): [Ստ. Մալխասյանցի գրախո-
սականի մասին]: Մշակ, 1896, 18/VI, № 70, էջ 1:

Կ ա Ր Ի Ն յ ա ն Ա. Մովսես Խորենացի. Հայոց պատմու-
թյուն: Թարգմանություն, ներածություն և ծանոթություն-
ներ Ստ. Մալխասյանցի: Երևան, Հայպետհրատ, 1940: Տեղե-
կագիր ՍՍՍՐ ԳԱ Հայկական ֆիլիալի, 1941, № 3—4 (8—9),
էջ 127—136: [Գրախոս.]:

Հայ պատմագիրների նոր հրատարակությունը [Ստ. Մալ-

խասյանցի նախաձեռնությամբ]: *Լուսա, 1903, № 3, էջ 270—271.*

Հայագետ Ստեփան Մալխասյանին տրվեց ֆիլոլոգիական գիտությունների դոկտորի կոչում: [Լրատու]: *Սովետ. Հայաստան, 1940, 3/XI, № 258, էջ 2.*

Հայաստանի Գիտ. ակադեմիայի 23 ակադեմականները: [Ստ. Մալխասյան]: *Բաղմավիպ, 1946, № 8, էջ 221—222; Ստորագր.՝ Հ. Մ. Ճ.:*

Հայերեն բացատրական բառարան: Գրիգորյան Ա. Հայոց լեզու: Դասագիրք միջնակարգ դպրոցի 8—10 դասարանների համար: Երևան, 1953, էջ 45—47.

Նույնը 2-րդ հրատ., 1957, էջ 21—23.

Հայերեն բացատրական բառարան: [Ստ. Մալխասյանցի]: *Խորհրդ. Հայաստան, 1927, 20/III, № 63, էջ 4.*

Հայերեն բացատրական բառարան: [Ստ. Մալխասյանցի]: *Պրոլետար, 1935, 1/VI, № 124, էջ 3.*

Հայերեն բացատրական բառարան: [Լրատու]: *Սովետ. դրակ., 1942, № 9—10, էջ 154.*

Հ ա յ Ե Ր Է Ն Լ Ե Ղ Վ Ի Ո Ւ Ց Ո Ւ Մ Ն Ա Ս Ի Ր Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն Ր: Մալխասյանց Ստ. Գրարարի համաձայնությունը: Թիֆլիս, տպ. Հ. Մարտիրոսյանցի, 1892: *Արձագանք, 1892, № 134, էջ 2—3. [Գրախոս.].*

Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի իսկական անդամ Ս. Ս. Մալխասյանցի հիշատակը հավերժացնելու մասին: (Հայկական ՍՍՌ Մինիստրների Սովետում): *Սովետ. Հայաստան, 1947, 16/VIII, № 191, էջ 1.*

Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի իսկական անդամների առաջին կազմի մասին: [Ակադեմիկոս Ս. Ս. Մալխասյանց]: *Սովետ. Հայաստան, 1943, 26/XI, № 240, էջ 1.*

Հ ա Ր Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն Յ Ա Ն Ս. Ականավոր հայագետը: (Ստ. Մալխասյանցի ծննդյան 100 և մահվան տասնամյակի առթիվ): *Սովետ. Հայաստան, 1957, № 10—11, էջ 72—73.*

Հ ո Վ Հ ա Ն Ն Ի ս յ ա Ն Լ. Մովսես Խորենացի: Հայոց պատ-

մուրյուն: Թարգմանություն, ներածություն և ծանոթություններ Ստ. Մալխասյանցի: Նրևան, Հայպետհրատ, 1940: Տեղեկագիրը ՍՍՌՄ ԳԱ Հայկական ֆիլիալի, 1941, № 3—4 էջ 117—126: [Գրախոս.]:

Ղ ա դ ի կ յ ա ն Ա. Մալխասյան Ս. Հայկական նոր մատենագրություն և հանրագիտարան հայ կյանքի: Վենետիկ, 1909, պրակ առաջին, սյունակ 1726—1730:

Ղ ա ր ի ր յ ա ն Ա. Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի Պետական մրցանակի լաուրեատները: [Ստ. Մալխասյանց]: Սովետ. Հայաստան, 1946, 20/II, № 43, էջ 2:

Ղ ա ր ի ր յ ա ն Ա. Մեծանուն հայագետը: [Ստ. Մալխասյանցի ծննդյան 100-ամյակի առթիվ]: Սովետ. Հայաստան, 1957, 26/XII, № 302, էջ 3:

Մալխասյան Ստ. Բուդդհա և յուր վարդապետությունը: Թիֆլիս, տպ. Մ. Դ. Ռոտինյանցի, 1897: Մշակ, 1897, 16/XII, № 147, էջ 2, 18/XII, № 148, էջ 3—4, [Գրախոս.]: Ստորագր.՝ Տ. Հ.:

Մալխասյան Ս. Գրաբարի հուլովումը, խոնարհումը և նախդիրները: Թիֆլիս, հրատ. Կենտրոնական գրավանառանցի, 1891: Հ. Ա., 1891, № 3, 81—83: [Գրախոս.]: Ստորագր.՝ Հ. Հ. Տ.:

Մալխասյանց Ստ. Համառոտ պատմություն ներսիսյան Հոգևոր դպրոցի յոթանասունեինգամյա գոյության: Թիֆլիս, տպ. Կ. Մարտիրոսյանցի, 1900: Մշակ, 1900, 28/VII, № 139, էջ 2, [Գրախոս.]: Ստորագր.՝ Լ.:

Մալխասյանց Ս. Համառոտ պատմություն ներսիսյան Հոգևոր դպրոցի յոթանասունեինգամյա գոյության: Թիֆլիս, տպ. Կ. Մարտիրոսյանցի, 1900: Բազմավեպ, 1900, հտ. 58, սկզբումբեր, էջ 427—428: [Գրախոս.]: Ստորագր.՝ Ե. Ն. Ա.:

Մալխասյանց Ստ. Սեբեոսի պատմությունը և Մ. Խորենացին: Մատենագրական ուսումնասիրություն: Թիֆլիս, տպ. Մ. Դ. Ռոտինյանցի, 1899: Բանասեր, 1899, հտ. Ա, գիրք Բ, էջ 168—170: [Գրախոս.]: Ստորագր.՝ Կ. Յ. Բ.:

Մալխասյանց Ս. Սերեոսի պատմությունը և Մ. Խորենացիի *Քիֆլիս*, տպ. Մ. Գ. Ռոտինյանցի, 1899: Արարատ, 1899, № 7, էջ 312—315: [Գրախոս.], Ստորագր.՝ Ս. Կ.:

Մալխասյանց Ստ. Ուսումնասիրությունն Փավստոս Բուզանդի պատմության: Վիեննա, Մխիթարյան տպ., 1896: Մշակ, 1896, 11/V, № 54, էջ 3: [Գրախոս.], Ստորագր.՝ Լ.:

Մալխասյան Ստեփան: [Նեկրոլոգ]: Սովետ. Հայաստան, 1947, № 7, էջ 39—40:

Ստեփան Մալխասյանց: [Նեկրոլոգ]: Սովետ. Հայաստան, 1947, 24/VII, № 171, էջ 3:

Ստեփան Մալխասյանց: [Նեկրոլոգ]: Գրական թերթ, 1947, 24/VII, № 27, էջ 3:

Ստեփան Մալխասյանց: [Նեկրոլոգ]: էջմիածին, 1947, № 7—8, էջ 26—27:

Մալխասյան Ստեփանոս: «Հայ գիտնականներ, հրապարակախոսներ, ժուռնալիստներ (կենսագրություններ և հիշատակներ)» գրքում: Կաղմեց Հովհ. Պետրոսյան: Ե., ՀՍՍՌ Պետգրապոլատ, 1960, էջ 381—385:

Ստեփանոս Մալխասյան: [Մահվան առթիվ]: Հայաստանի կոչնակ, 1947, 6/XII, № 49, էջ 1131: [Արտատպ. «Սիոն»-ից]:

Մ ա ն վ հ լ յ ա ն Լ. Շեֆալիս Վ. Մալքիս: Թարգմ. Ստ. Մալխասյանց: Քիֆլիս, տպ. «Արո» Տ. Նազարյանի, 1892: Մուրճ, 1893, № 1, էջ 130—139: [Գրախոս.]:

Մ հ ն հ ի շ յ ա ն Գ. Հայ լեզվի ուղղագրությունը: [Ստ. Մալխասյանցի «Ուղղագրական քյուրիմացություն» հոդվածի առթիվ]: Հ. Ա., 1910, № 6, էջ 177—179:

Նույնը՝ Հովիտ, 1910, № 11, էջ 171—173:

Մ հ ն հ ի շ յ ա ն Գ. Հայերենի դեմ հանդեպություն մը: [Ստ. Մալխասյանցի ուղղագրական տեսակետների բնեղատուրյուն]: Հ. Ա., 1910, № 4, էջ 113—114:

Մ հ ն հ ի շ յ ա ն Գ. Ստեփան Մալխասյան, «Զախող լեզվահարդար»: [Պատասխան Ստ. Մալխասյանցի «Ուղղագրական քյուրիմացություն» հոդվածին]: Հ. Ա., 1910, № 8, էջ 225—234:

Նույնը՝ Հովիտ, 1910, № 20, էջ 310—313, № 21, էջ 329—331, № 22, էջ 346—347:

Ն ա ճ ա պ ե տ յ ա ն Գ., Հ ա ց ու ն ի Վ. և Ղ ա ղ ի կ-
յ ա ն Ա. Մեր կարծիքը հայերեն ուղղագրության մասին:
[Հր. Անառյանի, Ավ. Խաչատրյանի, Գր. Ղափանցյանի և
Ստ. Մալխասյանցի կազմած «Համադրական աղյուսակ
ուղղագրական առաջարկների» առթիվ]: Բաղմավեպ, 1927,
№ 5, էջ 129—136:

Մ ի ս ա ք յ ա ն Պ. Ամիրտովլաթ Ամասիացի. Օգուտ բը-
ժըշկության: (Բժիշկ Պունիաթ Սեբաստացու խմբագրած): Առա-
ջին տպագրություն: Ձեռագիրների բաղդատությամբ, ծանո-
թություններով, բաղգրույվով և խմբ. Ստ. Մալխասյանց: Ե.,
Արմֆան, 1940: Բաղմավեպ, 1951, № 1—2, էջ 9—16, № 3—
4, էջ 65—67: [Գրախոս.]:

Մ յ ու լ լ ե ր Յ ր. Պատմություն Ղևոնդյա Մեծի վարդա-
պետի հայոց: (Կ. Եզյանի առաջաբանով և Ստ. Մալխասյանցի
ծանոթություններով: Ուսումնասիրություն): 2-րդ տպագր.,
ՍՊր. տպ. Ի. Ն. Սկորոխոզովի, 1887: Հ. Ա., 1888, № 7,
էջ 128—129: Արտատպ. Wiener Zeitschrift für die Kunde
des Morgenlandes, 1888, H. 2. [Գրախոս.]:

Մ յ ու լ լ ե ր Յ ր. Մալխասյանց Ս. Ստեփանոսի Տարոնեց-
վո Ասողկան պատմություն տիեզերական: 2-րդ տպագր., ՍՊր.
տպ. Ի. Ն. Սկորոխոզովի, 1885: Հ. Ա. 1888, № 7, էջ 129—130:
Արտատպ. Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgen-
landes, 1888, H. 2. [Գրախոս.]:

[«Մշակ»-ի խմբագրության կողմից]. [Դիտողություններ
Ստ. Մալխասյանցի «Գրաբարի հոլովումը, խոնարհումը և նախ-
դիրները» գրքի լույս տեսնելու առթիվ]: Մշակ, 1891, 19/1,
№ 7, էջ 3:

Մ ու ր վ ա լ յ ա ն Ա. Ստեփան Մալխասյանց: Սովետ.
դրակ., 1946, № 3, էջ 70—72:

Ն ա ր յ ա ն Մ. Ստ. Մալխասյանցի «Արդեն հնացած» բա-
նաբանի մասին: [Լ. Պետրոսյանի «Ստեփանոս Մալխաս-

յանցի «Հայերեն բացատրական բառարանը» հոդվածի առթիվ]: *Երևան, 1961, 22/X, № 249, էջ 3—4*.

Շովրյան Մ. Նամակ խմբագրության: [Մեղադրանք Ստ. Մալխասյանցի դեմ՝ հայոց լեզվի ուղղագրության հանդեպ մեղանշելու մասին]: *Մշակ, 1911, 26/IV, № 85, էջ 3*:

Ողջույն Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի իսկական անդամների առաջին կազմին: [Տեղեկանք Ստ. Մալխասյանցի կյանքի և գործունեության մասին]: *Սովետ. Հայաստան, 1943, 26/XI, № 240, էջ 2*:

Պետական մրցանակի լաուրեատներ [Ստեփան Սարգսի Մալխասյան]: *էջմիածին, 1946, № 1, էջ 57—58*:

Պետական մրցանակներ են շնորհված: [Ստեփան Սարգսի Մալխասյանին]: *Սովետ. Հայաստան, 1946, 7/II, № 32, էջ 2*:

Պետրոսյան Լ. Ստ. Մալխասյանի 100-ամյակին նվիրված երեկո: (Լրատու): *Պատմա-բանասիրական հանդես, 1958, № 1, էջ 313*:

Պետրոսյան Լ. Բ. Ստեփանոս Մալխասյանցի «Հայերեն բացատրական բառարանը»: *Լեզվի և ոճի հարցեր (Հոդվածների ժողովածու)*: Հտ. 1: *Երևան, 1960, էջ 382—407*: Ամփոփումը ուսերին:

Պետրոսյան Հ. Զ. Ստ. Մալխասյանցի լեզվաբանական հայացքները: *Լեզվի և ոճի հարցեր (Հոդվածների ժողովածու)*: Հտ. 1: *Երևան, 1960, էջ 367—381*: Ամփոփումը ուսերին:

Պետրոսյան Հ. Բ. Բազմավաստակ հայագետը: [Ստ. Մալխասյանցի ծննդյան 100-ամյակի առթիվ]: *Երևան, 1957, 26/XII, № 62, էջ 2*:

Սահաթեւյան Յ. Շեֆալիւր Վ. Մակրեր: Թարգմ. Ստ. Մալխասյան: Թիֆլիս, տպ. «Արար» Տ. Նազարյանի, 1892: Հ. Ա., 1924, № 11—12, էջ 561—568: [Գրախոս.]:

Սաֆրասոյան Ա. Մալխասյան Ս. Մովսես Խորենացու Հայոց պատմությունը: Թարգմանություն, ներածություն և ծանոթություններ Ստ. Մալխասյանի: Երևան, Հայպետհրատ,

1940: Հայաստանի կոչնակ, 1956, 8/XII, № 49, էջ 1156—1158, 15 /VIII, № 50, էջ 1180—1183: [Գրախոս.]:

Ս և ա կ Գ. Մալխասյան Ս. Հայերեն բացատրական բառարան: Հտ. 1—4: Երևան, Հայպետհրատ, 1944—1945: Ն. Մանուկյանի կողմից ինստիտուտի աշխատությունների ժողովածու: Հտ. 2: Երևան, 1947, էջ 311—322: [Գրախոս.]:

Ս տ ե փ ա ն յ ա ն Գ. Ստեփան Մալխասյան: Սովետ. Հայաստան, 1946, № 8—9, էջ 46—47:

Վ ա ն կ. Մի բանասիրական խնդրի առթիվ: (Խորհնացիներ Ուխտանեսի մոտ): [Ստ. Մալխասյանցի «Մ. Խորհնացու նորադրյուր» հոդվածի մասին]: Մուրճ, 1893, № 5, էջ 808—809:

Վ ա ն ց յ ա ն Գ ր. Էրես Գ. Մարդ եմ: Գերմ. բնագրից բարգմ. Ստ. Մալխասյան: Թիֆլիս, տպ. Մ. Դ. Ռոտինյանի, 1898: Մուրճ, 1898, № 10—11, էջ 1540—1547: [Գրախոս.]:

Տ ե ր-Մ ի ք ա յ և չ յ ա ն Ա. Մալխասյան Ս. Սերեբուսի պատմությունը և Մ. Խորհնացի: Մատենագրական ուսումնասիրություն: Թիֆլիս, 1899: Հումա, 1900, գիրք Ա, էջ 321—327: [Գրախոս.]:

Տ ե ր-Պ ո ղ ո ս յ ա ն Գ ր. Կեղծավոր մատենախոսություն: [«Նկատողություններ Փավստոսի պատմության վերաբերյալ» գրքուկի մասին Ստ. Մալխասյանցի գրախոսականի առթիվ]: Հ. Ա., 1902, № 8, էջ 256—259:

Տ ե ր-Պ ո ղ ո ս յ ա ն Գ ր. Նկատողություն մը: [Ստ. Մալխասյանցի «Մի նկատողություն Փավստոսի պատմության մասին» հոդվածի առթիվ]: Հ. Ա., 1902, № 4, էջ 125—126:

А д а м я н Н. Степан Малхасян. Коммунист, 1946, 19/III, № 42, с. 2.

А д о н ц Н. «Начальная история Армении у Себеоса в ее отношениях к трудам Моисея Хоренского и Фауста Византийского. (По поводу брошюры С. Малхасяна: Սերեբուսի պատմությունը և Մ. Խորհնացի: Тифлис, 1899). Визант. временник, т. 8, 1901, вып. 1—2, с. 64—105.

Г а р и б я н А. Крупнейший армянский филолог.
(К столетию со дня рождения С. С. Малхасянца). Ком-
мунист, 1957, 26/XII, № 302, с. 3.

Малхасянец Степан Сергеевич. БСЭ, 2-е изд., т. 26,
с. 159.

С. С. Малхасянец. [Некролог]. Коммунист, 1947,
24/VII, № 171, с. 3.

Мещанинов И. И. [Ученый педагог С. С. Малха-
сянец]. В кн.: Дружба. Статьи, воспоминания, очерки об
армяно-русских культурных связях. Сост. А. Арзуманян.
Ереван, 1956, с. 260—267.

Петросян Л. «Толковый словарь армянского
языка Ст. Малхасянца». Автореферат диссертации на
соискание ученой степени кандидата филологических
наук. Ереван, 1954. 25 с. (Акад. наук АрмССР. Ин-т
языка).

ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՅՐԲԵՆԱԿԱՆ ՑԱՆԿ

Ազգային մեծ հորեկյանը	46	1913
Այ. Քալանթար		1913
Ակադեմիկոս Վ. Լ. Կոմարով		1945
Ակամա պատասխան [Վ. Առաքելյանին]		1941
Ամիրտովլաթ Ամասիացի: Օգուտ բժշկության		1940
Անհրաժեշտ կարիք		1894
Անշարժության կոթողին		1910
Առ դեռս բարեկացվոց: [Բանաստեղծություն]		1887
Առականեր, ավանդություններ, անեկդոտներ [Ախալցխայի բարբառով]		1958
Առձևոն պատասխան Մ. Արեղյանին		1925
Աստղիկ: [Բանաստեղծություն]		1890
Արսեն արքեպիսկոպոս Այտնյան		1902
«Բաղմավեպը» և Կովկասի հայ լրագրության լեզուն		1895
Բարեփոխված նոր տպագրական տառերի մասին		1933
Բեհռային աստղ: (Գրիգոր Արծրունու անմահ հիշատա- կին): [Բանաստեղծություն]		1892
Բուդդհա և յուր վարդապետությունը		1897
Գ. Սունդուկյանի կտակը		1912
Գառնուկը: [Ալլաբանական դրույց Թուրքահայերի վիճա- կի մասին]		1895
Գարեգին Զարբանալյան		1901
Գարուն: [Բանաստեղծություն]		1878
Դեորգյան ճեմարան		1899
Դր. Տեր-Պողոսյանի նկատողության առթիվ		1902

Գրարարի համաձայնությունը	1892
Գրարարի հոլովումը, խոնարհումը և նախդիրները 1891	1910
Գ ր ա խ ո ս ու թ յ ու ն ն ք	
Արեղյան Մ. Առաջնորդ հայոց լեզվի նոր ուղղագրու- թյան	1924
Արեղյան Մ. Հայ ժողովրդական առասպելները Մ. Խորի- նացու պատմության մեջ	1902
Աճառյան Հ. Հայերեն արմատական բառարան, պրակ. 1	1920
Ամատունի Ս. Հայոց բառ և բան	1913
Այվաղյան Գ. Նախակրթարան հայերեն գրարար լեզվի	1879
Անդրանիկ. Տերտիմ: (ճանապարհորդություն և տեղա- գրություն)	1901
Բալուդյան Զ. Բանաստեղծություններ	1891
Գիրք թղթոց: Մատենագրություն նախնյաց	1901
Դրիզոր Մադիստրոսի գրքերը	1910
Դադրաշյան Հ. Փալատոս Բուզանդացի և յուր պատմու- թյան խարդախողը	1898
Եղիշեի պատմություն Վարդանանց ըստ Անձևացյաց օրինակի [Մանոթ, և հայ-ուսերեն բառգրքով լույս ընծայեց Խ. Հովհաննիսյան]	1892
Եղիշեի Պատմություն Վարդանի և հայոց պատերազմի համար թարգմ. Հ. Ղուկասյանց	1892
Լեո. Հայկական տպագրություն: Մեր կյանքը, գրակա- նությունը անցյալում	1901
Լուսինյան Գ. Նոր բառգիրք, պատկերազարդ, Ֆրանսա- հայ, Հտ. 1	1901
Խալաթյանց Գր. Զենոբ Գլակի (Համեմատական ուսում- նասիրություն)	1894
Կոնիբեբ Ֆ. Կ. Արիստոտելի ստորոգությունց և մեկ- նությունց, հաղագս աշխարհի, հաղագս առաքի- նությունց	1892
Հայլե Պ. Բեաթրիչե: Թարգմ. Փ. Վարդանյան	1891
Հայկունի Ս. Ժողովրդական վեպ և հերթաթ	1902

Հարությունյանց Ի. Հայոց գիրքը	1892, 1893
Հովհաննիսյան Մ. Քննական պատմություն ԺԹ-րդ դարու հայ դպրության	1901
Ղազար Փարպեցու Հայոց պատմությունը և Վահան Մա- միկոնյանի գրած թուղթը	1896
Մովսես Խորենացի. Հայոց պատմություն: Աշխարհաբար թարգմ. և լուսարանից Խորեն եպ. Ստեփաննի	1893
Մուրադյան Ն. Քննական պատմություն Արշակ Բ-ի և անոր Պապ որդւոյն	1901
Շերմազանյան Գ. Նյութեր ազգային պատմության հա- մար	1891
Սոկրատա Լեկզեցական պատմություն և վարք սրբույն Սեդրեատրոսի Լպիսկոպոսին Հռովմա	1897
Վերեր Ս. Արարատը սուրբ դրոց մեջ: Թարգմ. Հ. Բ. Պիլեգիկյան	1902
Տաշյան Հ. Ազաթանգեղոս առ Գեորգա ասորի Լպիս- կոպոսն և ուսումնասիրություն Ազաթանգեղյա գրոց	1891
Տաշյան Հ. Յուցակ հայերեն ձևադրաց Մատենադարա- նին Մխիթարյան ի Վիեննա	1896
Տեր-Մկրտչյան Գ. Ազաթանգեղոսի աղբյուրներից	1897
Տեր-Պողոսյան Գր. Նկատողություններ Փափստոսի պատ- մության վերաբերյալ	1902
Տոլստոյ Լ. Կոլումբ: Թարգմ. Փ. Վարդանյան	1891
Տոլստոյ Լ. Ռորինդոն: Թարգմ. Փ. Վարդանյան	1891
Յուցակ հայերեն ձևադրաց Սանասարյան վարժարա- նի ի Կարին: Կազմեց Հ. Աճառյան	1901
Քաջունի Մ. Բառգիրք արվեստից և գիտությանց և գե- ղեցիկ զարությանց: Հտ. 1	1891
Дабашян И. Полный русско-армянский словарь. Вып. 1—2	1902
Иоаннисянц А. Русско-армянский словарь. Т. 1	1889
История Армении Монсея Хоренского	1893
Марр Н. Я. Ипполит. Толкование Песни Песней	1901

Март. Н. Я. О начальной истории Армении Анонима	1892
Мсерянц Л. К интерпретации Ванских надписей	1897
Мсерянц Л. Этюды по армянской диалектологии. Ч. 1	1897
Мсерянц Л. Этюды по армянской диалектологии. Ч. 2	1901
Халатянц Г. Армянский эпос в истории Моисея Хоренского. Опыт критики источников. Ч. 1—2	1896
Халатянц Г. О некоторых географических названиях древней Армении в связи с данными ванских надписей	1901
Халатянц Г. Очерк истории Армении. Период 1	1910
Daghabaschian H. Gründung des Bagratidenreiches durch Aschot Bagratuni	1893
Hübschmann H. Armenische grammatik	1895
Meghavorian H. Etude ethnographique et juridique sur la famille et le mariage arméniens	1895
Momsen Th. Die armenischen Handschriften der Chronik des Eusebius	1895
Գրականությունը ուսումնական մեջ 1894 թվին	1895
Գրիգոր Արծրունին և հայոց լեզուն	1893
Գրիգոր Խալաթյանը	1912
Գրիգոր Նարեկացի	1947
Դադրաշյանի պատասխանի առթիվ	1903
Դասախոսություններ [«Հինգերորդ դարի հայ պատմիչները շարքից»]	1940
Դասընթաց հայոց մատենագրության պատմության 1899	1908
Դարձյալ հայցական հոլովը	1909
Դարձյալ «Հին աստվածների» մասին	1913
Դպրոցական ուղեորություն դեպի Անի	1911
Դպրոցական ուսուցչական ֆոնդ	1911

Երաժշտություն: [Դիտողություններ Մ. Եկմալյանի հոս- ձայն և քառաձայն պատարագի երաժշտության մասին]	1893
Երբ ևն հայերն ընդունել քրիստոնեություն	1944
Երիցյանի գրական գործունեության մասին	1903
Ջեկուցում հայերենի ուղղագրության մասին	1927
Թարգմանության ծաղիկներ	1902

Թ ա ր գ մ ա ն ու թ յ ու ն ն ե ր

Բոնի միություն հայոց և հաստանի ընդ Եկեղեցվուն Հոովմա	1884
Էրերս Գ. Մարդ ևմ	1898
Թռչնակներ: [Բանաստեղծություն Վ. Ի. Վոդովոզովից]	1889
Լուսկիկ Վ. Կյանքը ծովերի խորքում	1903
Խալաթյան Գր. ներածություն հայոց պատմության	1910
Հյուզո Վ. Հափշտակություն մտաց: [Բանաստեղծություն]	1878
Հյուզո Վ. Հուրն երկնից: [Բանաստեղծություն]	1878
Հյուզո Վ. Մովսես Ի նեղոսի: [Բանաստեղծություն]	1878
Մնայուն գաղերի հեղուկանալը և չրածնի պնդանալը	1873
Շեքսպիր Վ. Լիր թագավոր	1887, 1888
Շեքսպիր Վ. Մակբեթ	1892
Որբ հայ տղա: [Բանաստեղծություն]	1878
Վայրենիների կրոնը	1881
Վայրենիների վիճակը	1878

Симеон Ереванци. Джамбр. Памятная книга, зер- цало и сборник всех обстоятельств святого престола Эчмиадзина и окрестных монасты- рей	1958
---	------

Թե ինչպես դարձա ես սրբազան Օրմանյանի կողմնակից	1911
Թիֆլիսը թե էջմիածինը	1912
Թուրք մոլլայի կարծիքը Թուրքիայի մասին	1895
Ժամանակագրական խնդիրներ հայոց հին մատենագրու- թյան մեջ	1944
Իմ պատասխանները [Հ. Աճառյանին]	1946

Ի՞նչ տաղաշափություն ունի «Արկներ երկին և երկիր» երգը	1889
Ինքնախոս ձայնագիր	1873
Լեզվալին հարցերու Ա. Մեր այբուբենի բարեփոխման խնդրի շուրջը	1923
Լեզվալին հարցերու Բ. «Առաջնորդ հայոց լեզվի նոր ուղղագրության»	1924
Խ մ ր ա գ ր ու մ	
Ազաթանդեզա պատմություն հայոց Աշխատությամբ Գ. Տեր-Մկրտչյանի և Ստ. Կանաչյանցի	1909
Մովսես Խորենացվո պատմություն հայոց Աշխատու- թյամբ Մ. Արեղյանի և Ս. Հարությունյանի	1913
Խնայողության ուժիմը և հայերեն գրությունը	1926
Խորենացի և Սերեոս	1938
Խորենացու առեղծվածի շուրջը	1940
Կաթողիկոսական ընտրությունների նախօրյակին	1911
Կարապետ Յաղուբյան	1911
Կոմիտասի կոնցերտի առիթով	1905
Հ. Հյուբշման	1908
Համադրական աղյուակ ուղղագրական առաջարկների	1927
Համակրելի հորեկան: [Մխիթարյան միաբանության հիմնադրման 100-ամյակը]	1911
Համառոտ դասընթաց հայոց հին մատենագրության	1936
Համառոտ պատմություն Ներսիսյան հոգևոր դպրոցի յոթանասունհինգամյա գոյության [1824—1899]	1909
Հայ գյուղացու բարեկամը [Ա. Քալանթար]	1905
Հայ լեզվի ուղղագրության ուժորմի մասին	1922
Հայ-ռուսերեն բառարան երկաթուղային տերմինների	1925
Հայագիտությունը XX դարի սկզբում	1901
Հայերեն բացատրական բառարան: Հտ. 1—2	1955
Հայերեն բացատրական բառարան: Հտ. 1—3	1944
Հայերեն բացատրական բառարան: Հտ. 3—4	1956
Հայերեն բացատրական բառարան: Հտ. 4	1945

Հայերեն և արաբերեն Աղաթանգեղոսները . . .	1946
Հայերեն հրատարակությունները 1892 թվին . . .	1894
Հայերեն տաղաչափությունը շեշտային է . . .	1915
Հայերեն տպագիր տառերի ռեֆորմը . . .	1922
Հայերեն տպագրական տառերի ռեֆորմը . . .	1926
Հայկական տաղաչափության հիմնական կանոններ . . .	1892
Հայն ի գերություն: [Բանաստեղծություն] . . .	1878
Հայոց հին գրականությունը . . .	1915
Հայցական հոլովը աշխարհաբարի մեջ . . .	1903
Հավերժացման արժանի հորեւյան: [էջմիածնի հիմնա- դրման 500-ամյակը] . . .	1945
Հարկավոր է լուրջ վերաբերմունք . . .	1912
Հարուցյալ ի մեռելոց: [Կովկասի Հայոց հրատ. ընկ. վերաբացման առթիվ] . . .	1910
Հին դարերից . . .	1902
Հին մատենագրությունից . . .	1900
Հորեւյանի տոնի օրը: [Հայ առաջին գրքի տպագրու- թյան մասին] . . .	1912
Ղ. Ալիշանի գլուխ գործոցները . . .	1901
Ղազար Փարպեցվո Պատմություն հայոց և Թուղթ առ Վահան Մամիկոնյան . . .	1904
Մ. Բրոսսե . . .	1902
Մ. Խորենացին քաղկեդոնական էր . . .	1944
Մ. Խորենացու նոր աղբյուրը . . .	1892
Մատենագիտական դիտողություններ . . .	1961
Մատենագրական հայացք . . .	1894
Մարաբասի նորագյուտ հատակտորների մասին Ա. Կար- րիերի նամակի շուրջը . . .	1897
Մեծ վտանգի հանդես . . .	1917
Մեսրոպ Մաշտոցի ծագման մասին . . .	1946
Մի անհրաժեշտ բացատրություն . . .	1913
Մի առեղծված նարեկի մեջ . . .	1911
Մի բացատրություն [Մ. Ասիլյանի հորեւյանի առթիվ]	

գրված Հոգվածի մեջ տեղ գտած թյուրիմացության մասին]	1911
Մի բացատրություն [Մ. Խորենացու մասին]	1946
Մի խոշոր ժառանգության գործ	1900
Մի հնչյունին մի գիր [վեպագրություն]	1910
Մի մատենագիտական նկատողություն	1892
Մի նկատողություն Փալստոսի պատմության մասին	1901
Մի նոր ուսուցչական թոշակարկղ	1913
Մի քանի խոսք մեր երկու գրական լեզուների մերձեցման մասին	1893
Մի քիչ վիճակագրություն	1900
«Մշակ»-ը և հայերեն լեզուն	1911
Մոզոքի խնջույքը (նոր տարվա գրույց)	1961
Մոռացված թե ոչ: [«Պատմագիրք հայոցի» հրատարակման շուրջը]	1904
Մովսես Խորենացի. Հայոց պատմություն	1940
Մովսես Խորենացու մասին	1940
Մտեր բնդ նեղ գուռն [«Մշակ»-ի 40-ամյա հորելյանի առթիվ]	1912
Մտքի նահատակները [Գ. Արծրունի]	1902
Ն. Ակինյանի Հոգվածի առթիվ	1912
Մատենագրություն: [Ն. Մառի երեք Հոգվածների համառոտ տեսություն]	1896
[Ն. Մառի երեք Հոգվածների մասին]	1891
Նամակ խմբագրին: [«Գրաբարի համաձայնությունը» գրքի գրախոսականի առթիվ]	1892
Նամակ խմբագրին: [Խ. Հովհաննիսյանի «Նղիշի Պատմություն Վարդանանց» գրքի մասին գրված գրախոսականների շուրջը]	1892
Նամակ խմբագրին: [Խ. Հովհաննիսյանի «Նղիշի Պատմություն Վարդանանց» գրքի մասին իր և Գր. Խալաթյանի գրախոսականների շուրջը ծագած թյուրիմացության պարզաբանում]	1893
Նամակ խմբագրին: [Կ. Յաղուրյանի «Հայերեն-ռուսերեն	

բառարանի» մասին Ստ. Լիսիցյանի գրախոսա- կանի առթիվ]	1891
Նամակ խմբագրին [Մ. Լերմոնտովի «Մեր ժամանակի հերոսի» թարգմանությունը թյուրիմացաբար Ստ. Մալխասյանցին վերագրելու առթիվ]	1891
Նամակ խմբագրության [Առաջին հայ գրքի տարեթվի հարցի շուրջը]	46 1912
Նամակ խմբագրության [Բողոք Արասխանյանցի դեմ]	1896
Նամակ խմբագրության [«Բուդգհա»-ի գրախոսականի առթիվ]	1897
Նամակ խմբագրության [Խորենացուն Խորենացվով պետք է հասկանալ» գրքի և Խորենացու Հայոց պատմության թարգմ. շուրջը]	1902
Նամակ խմբագրության [Կաթողիկոսական ընտրությու- նների շուրջը]	1911
Նամակ խմբագրության [Կովկասագիտական կուրսերում կարդացած դասախոսության շուրջը]	1907
Նամակ խմբագրության [Կովկասի հայոց բարեգոր- ծական ընկ. մարտի 3-ի ընդհանուր ժողովի մա- սին]	1898
Նամակ խմբագրության [Կովկասի հայոց բարեգործա- կան ընկ. ընդհանուր ժողովի շուրջը]	1896
Նամակ խմբագրության [Հայ առաջին գրքի տպագրու- թյան տարեթվի հարցի շուրջը]	1912
Նամակ խմբագրության [Հայոց հրատարակչական ըն- կերությունից տպագրության առաջադրանքի իրա- վունք ստանալու մասին]	1893
Նամակ խմբագրության [Հաշվետվություն Ղարսի և Երե- վանի նահանգի կարոտյալների համար հանգանա- կած գումարի բաշխման մասին]	1894
Նամակ խմբագրության [Մշակական և, Մալումյանի և նոր-դարական Ս. Հախումյանի միջև տեղի ունե- ցած միջադեպի շուրջը]	1896
Նամակ խմբագրության [Շնորհակալական ուղերձ-Սու-	

բիստ արքեպիսկոպոս Պարզյանին]	1903
Նամակ խմբագրության [Պատասխան «Արձագանքին»՝ Կովկասի Հայոց բարեկործանական ընկ. ընդհանուր ժողովի հարցի կապակցությամբ]	1896
Նամակ խմբագրության [Պատասխան Ռաթումիից դրված թղթակցության]	1893
Նամակ խմբագրության [«Պատմադիրք հայոց»-ի հրա- տարակության շուրջը]	1903
Նամակ խմբագրության [Պատմադիրք հայոց»-ի հրա- տարակության շուրջը]	1906
Նամակ խմբագրության [Ռոստոմի «Ինտելիգենտների մի ազգօգուտ ձեռնարկ» հոդվածի առթիվ]	1906
Ներդաշնակված պատարագի երգեցողություն	1895
Ներշապուհ «Ռմբոսեան» և «բուզանդարան» պատմու- թյունը բառերի մեկնությունը	1947
Ներսիսյան դպրոցի թոշակարկղը	1893
Ներսիսյան դպրոցի նոր կանոնադրությունը	1894
Նորագույն կարծիքներ Մովսես Խորենացու մասին	1898
Շարժումներ	1909
Ողջույն նորածին Հայկական աղագեմիային	1943
[Ողջույնի ուղերձ «Սովետական Հայաստան» ամսագրի հիմնադրման առթիվ]	1945
Ո՞րն է հայ տպագրության առաջին տարին	1912
Որում շատ տվավ, շատ խնդրեսցի ի նմանի	1912
Պատասխան «Արձագանք»-ին [«Գրաբարի համաձայնու- թյունը» գրքի գրախոսականի առթիվ]	1892
Պատասխան [Երեխա, զավակ և ուղի բառերի սեռի հար- ցի շուրջը]	1913
Պատասխան Մ. Շուրյանին	1911
Պատմական գրականություն [Նորագույն կարծիքներ Մովսես Խորենացու պատմության մասին]	1898
Պատմություն Հեռնդյա Մեծի վարդապետի Հայոց	1887
Պատմությունը վեպի միջ	1909
Պետականություն և լեզու	1919

Պրոֆեսոր Ն. Մառի կարծիքը վրացոց՝ ընդդեմ հայոց ուղղած վեճի մասին	1895
Պրոֆեսոր Օգյուստ Կարրիեր	1902
Ռափայել Պատկանյան	1892
Ռուս-հայերեն բառարան երկաթուղային տերմինների	1925
Ռուս-հայերեն իրավաբանական առձևոն բառարան	1919
Սե, դե, նե [ղերանունների մասին]	1934
Առաջարան [Սե, դե, նե ղերանունների և Լ՛ի դործածությունն անհրաժեշտությունը]	1883
Սերևոսի Լսդիսկոպոսի պատմություն	1939
Սերևոսի պատմությունը և Մ. Խորենացի	1899
Ստեփանոսի Տարոնեցվո Ասողկան պատմություն տիեզերական	1885
«Վ» հնչյունի գրությունը հայերենի մեջ	1903
Վեվադրության շուրջը	1910
Վիեննայի երաժշտական ցուցահանդեսի առթիվ	1892
Վրաց և հայոց հին գրականությունից	1899
Տանն Կիլիկիո Վեհափառ կաթողիկոս Գարեգին Ա-ի ծննդյան 80-ամյա հոբելյանը	1947
Տեղեկագիր Մարիամյան-Հովնանյան օրիորդաց դպրոցի ուսումնական մասի 1911—1912 ուս. տարվա	1914
Տեղեկություն	1896
Տեր-Մարկոսյանի հիշատակին	1913
Տպագրական տառերի ռեֆորմի շուրջ: (Նոր նկարի տառեր)	1927
Տպավորություններ Ն. Մառի դասախոսությունից	1924
Ցանկ հատուկ անվանց: «Թովմայի վարդապետի Արծրունվո Պատմությունն տանն Արծրունյաց» գրքում	1887
Ուղղագրական թյուրիմացություն	1910
Ուղղագրության հարցի ներկա վիճակը	1927
Ուղղագրություններ Ղ. Փարպեցու պատմության և Թղթի	1903
Ուսումնասիրություն Փավստոս Բուղանդի պատմության	1896
Ուսուցչական թռչակարկղ	1910

Ուսուցչի հորեղանք (Միսաք Ասիլյան)		1911
Փափասոս Բուզանդ. Հայոց պատմություն		1947, 1951
Փարիզի աշխարհագրականք		1878
Փոքրիկ վիճակագրություն		1896
Քաղաքականությունը և Հայոց հարցը		1895
Քառորդ դար անց (Գր. Արծրունու մահվան 25-րդ տարե- դարձի առթիվ)		1917
Քերովրե Պատկանյան		1889
Քննադատող և քննադատվող		1898
Քսեմենի վաճառք		1919
Օրինակելի ուսանողը [Կոստանդին Խատիսյան]		1913
Историк Себеос. (Аноним и Марабас Мцурний- ский)		1949
Томсон А. Лингвистическое исследование		1887

ՀԵՂԻՆԱԿԱԿԻՑՆԵՐԻ ԱՆՎԱՆԱՑԱՆԿ

Աբեղյան Մ. 1919
Կուսիկյան Ա. 1919
Հովհաննիսյան Տ. 1919

Մամիկոնյան Ն. 1925
Տեր-Միքայելյան Ն. 1925
Տեր-Մկրտչյան Գ. 1904

ՀԱՄԱՌՈՏԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ա. Հ. — Ազգագրական հանդես

Խորհրդ. Հայաստան — Խորհրդային Հայաստան

Հ. Ա. — Հանդես ամսօրյա

Սովետ. դրակ. — Սովետական դրականություն

Սովետ. Հայաստան — Սովետական Հայաստան (թերթ և ամսագիր)

Տեղեկագիր ՀՍՍՌ ԴԱ, Հասարակակ. գիտ. — Տեղեկագիր ՀՍՍՌ Գիտությունների ակադեմիայի, Հասարակական գիտությունների

Տեղեկագիր ՀԱԽՀ Պատմ. և դրակ. ին-տի — Տեղեկագիր ՀԱԽՀ Պատմության և դրականության ինստիտուտի

БСЭ — Большая советская энциклопедия

Визант. временник — Византийский временник

ZAPh — Zeitschrift für armenische Philologie.

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ակադեմիկոս Ս. Ս. Մալխասյանցի կյանքի և գործու- նեության հիմնական տարեթվերը	5
Կյանքի և գիտական գործունեության համառոտ ակնարկ	7
Աշխատությունների բիրյիտգրաֆիա	27
Անտիպ աշխատություններ	55
Դրականություն Ս. Ս. Մալխասյանցի մասին	56
Աշխատությունների այբբենական ցանկ	65
Հեղինակակիցների անվանացանկ	77
Համառոտագրություններ	73

ՍՏԵՓԱՆ ՍԱՐԳՍԻ ՄԱԼԽԱՍՅԱՆՑ
 СТЕПАН САРКИСОВИЧ МАЛХАСЯНЦ
 (ՐԻՐԼԻՈԳՐԱՖԻԱ)

Գառ. խմբագիր՝ Վ. Ն. ԿԱՐՄԵՆՅԱՆ
 Հրատ. խմբագիր՝ Ս. Ա. ԱՆԱՍՏԱՍՅԱՆ
 Տեխն. խմբագիր՝ Մ. Ա. ԿԱՓԼԱՆՅԱՆ
 Սրբագրիչ՝ Զ. Խ. ՕՐԽԱՆՅԱՆ

ՎՋ 10496	Գառվեր 313	Ցերամ 1000
ԽՀԽ 739		Հրատ. 2073

Հանձնված է արտադրության 5/IV 1962 թ.,
 Ստորագրված է տպագրության 2/VIII 1962 թ.,
 Բուդա 70X 92¹/₃₂, տպագր. 5 մամ.,
 Հրատ. 2,5 մամ.: Գինը 10 կոպ.

Հայկական ՍՍՌ ԳԱ Հրատարակչության տպարան,
 Երևան, Բարեկամության, 24

ԳԻՆԸ 10 ԿՈՍՂ.